

ROSTRA

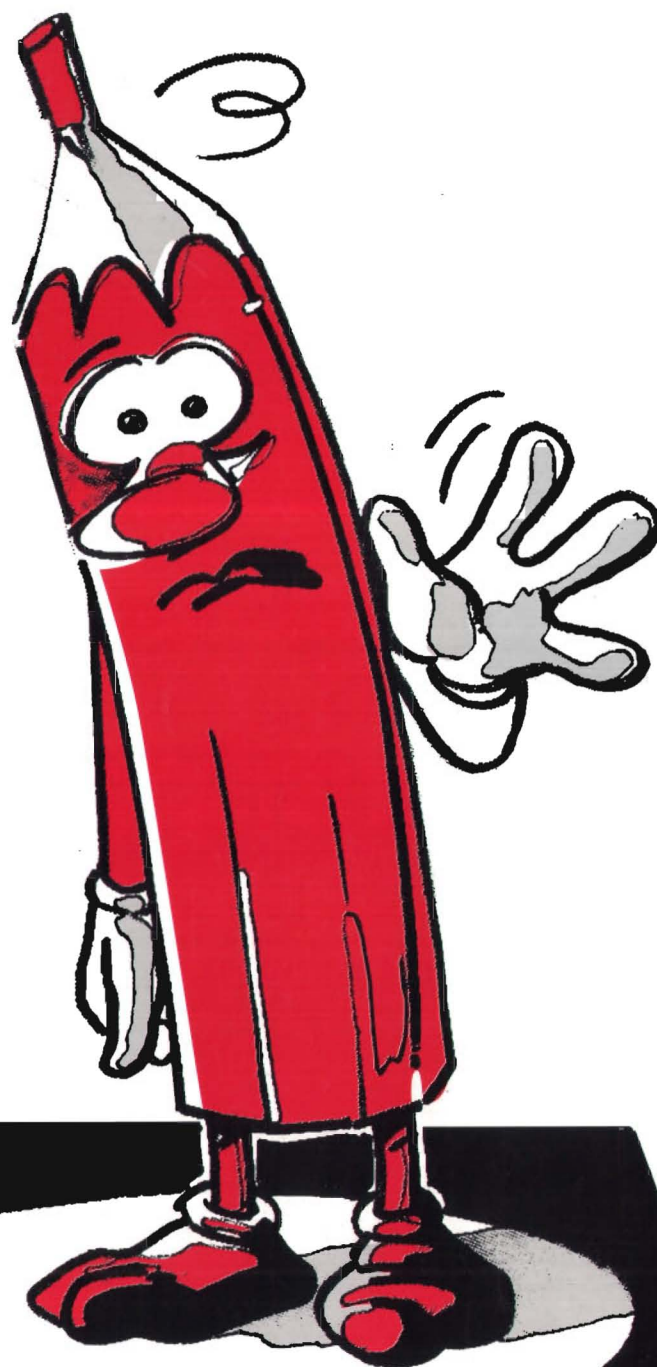
ECONOMICA

VERKIEZINGSSPECIAL:

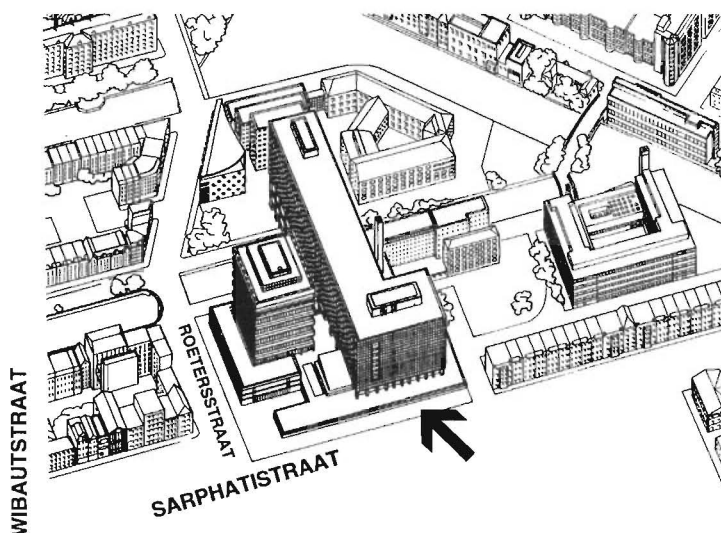
VVD, PvdA, SP, SGP, CDA, D66 & GROENLINKS

POLITIEKE ANDELENMARKT

VERVOERSECONOMIE

Nieuw filiaal op het Roeterseiland

Scheltema Holkema Vermeulen

Boekverkopers

Sarphatistraat 137, 1018 GD Amsterdam

Telefoon (020) 420 53 67 Fax (020) 420 64 27

Openingstijden: Maandag t/m Vrijdag 9.30 -18.00. Zaterdag gesloten

Ik beschouw werken en studeren als een joint venture.

Met de combinatie van werken en studeren bij Deloitte & Touche geeft u zichzelf de beste kansen voor een geslaagde carrière. Uw kennis en ons boeiende werkteerrein staan daarvoor garant.

Afstuderende bedrijfseconomen m/v

Deloitte & Touche behoort tot één van de grotere organisaties voor financieel-zakelijke dienstverlening in Nederland en is mondiaal aangesloten bij Deloitte Touche Tohmatsu International. Vanuit vestigingen verspreid door het gehele land werken accountants, belastingadviseurs en management consultants samen voor een zeer breed en gevarieerd cliëntenpakket. Zowel op nationaal als op internationaal niveau.

Onze groei en omvang zijn mede een gevolg van onze andere manier van werken. Markt- en cliëntgericht, met korte communicatielijnen en een informele en collegiale werksfeer.

Meer informatie over onze filosofie en uw carrièreperspectieven vindt u in onze brochure die u per telefoon of brief kunt aanvragen bij: Deloitte & Touche, afd. personeelszaken, mw. mr. B.G. Tanis, Postbus 58110, 1040 HC Amsterdam. Telefoon 020 - 6061100.

De andere manier van werken

**Deloitte &
Touche**

I N H O U D

REDACTIONEEL

4 Politieke aandelenmarkt

dr. J.J.M. Potters

6 Verkiezingspecial:

SGP, SP, D66, PvdA, CDA, GroenLinks & VVD

16

Rusland in ombouw:

hervormingen of omvormingen?

W. Verbeek

19

De 'Brand-manager'

5 jaar na dato

Esther van Rijswijk

20

Vervoerseconomie:

het doornig pad tussen droom en daad

prof.dr. A.I.J.M. van der Hoorn

23

75 jaar dromen en daden van het vrouwenkiesrecht

M. Hoek

24

Milieu-overpeinzingen

interview met Rick van der Ploeg

M. Godfried

14

Faculeitsnieuws:SEF, Panta Rhei, Age-NOBAS & EEFA

18

Facts & Figures van een prof.

22

Agenda

26

Slotwoord

E. Slot

26

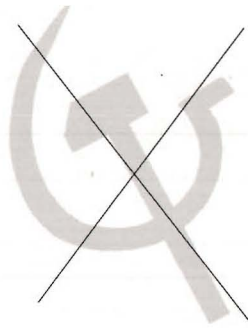
Column

P. den Haen

27

Roetersstraat 11

Robbertjan Roet

Verkiezingen!

Dit jaar is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot jaar van de verkiezingen. Gemeenteraadsverkiezingen, parlementsverkiezingen, Europese verkiezingen, en last but not least natuurlijk onze eigen faculteitsraadverkiezingen. De Hond heeft het maar druk. Wie nog niet weet hoe het rode potlood te hanteren, kan snel doorbladeren in onze verkiezingspecial. Lees hoe de vaderlandse politici de beloften voor de komende periode formuleren. Veel werkgelegenheid, globalisering, wigverkleining, koopkrachtbehoud en misschien zelfs weer een nieuw honderdje. Langdurig 65+? Calculerend spookstudent? Arbeidsongeschikte bijklusser? Geen nood, voor elke groep is er een politicus. Heb je geen zin meer in de verkiezingskermis? Ga dan door naar het milieu-interview met Van der Ploeg, een kreet van de week over Rusland en 75 jaar vrouwenkiesrecht. En voor de fans van professor Jager hebben we een heuse Facts & Figures aan dit fenomeen gewijd. En wie nog niet weet hoe leuk een afwasmiddelflesdopjeontwerp kan zijn, moet maar snel bladzijde 19 opslaan.

Politieke aandelenmarkt 1994

1994 IS EEN SPANNEND JAAR VOOR DE NEDERLANDSE POLITIEK: VERKIEZINGEN VOOR DE GEMEENTERADEN, HET EUROPEES PARLEMENT EN DE TWEDE KAMER. DOOR MEE TE DOEN AAN DE POLITIEKE AANDELEN MARKT 1994 (PAM94) KAN HET NOG SPANNENDER WORDEN. OP DEZE MARKT, DIE OP 8 FEBRUARI DOOR KAMERVOORZITTER DEETMAN WERD GEOPEND, KUN JE HANDELEN IN AANDELEN VAN POLITIEKE PARTIJEN. DE VERKIEZINGSUITSLAG BEPAALT DE UITEINDELIJKE WAARDE VAN DE AANDELEN. DIT ARTIKEL BESCHRIJFT KORT WAT HET BELANG IS VAN EEN POLITIEKE AANDELENMARKT, HOE ZIJ PRECIES WERKT EN HOE JE ERAAN KAN MEEDOEN.

dr. J.J.M. Potters

De voorkeuren van kiezers ten aanzien van politieke partijen vormen een belangrijke bron van informatie zowel voor politici als voor de kiezers zelf. Voor politici kan deze informatie aanleiding zijn om het beleid aan te passen, al was het alleen maar om beter te scoren bij de verkiezingen. Voor kiezers geeft informatie over de voorkeuren van andere kiezers mogelijk een beter inzicht in de beleidspositie van de verschillende partijen en over de kansen van een partij om in de regering te komen na de verkiezingen. Het blijkt echter geen eenvoudige zaak om de voorkeuren van kiezers boven tafel te krijgen.

De meest gangbare methode is om ernaar te vragen in een enquête. In een dergelijke opiniepeiling wordt typisch gevraagd op welke partij de respondent zou stemmen indien er op dat moment verkiezingen zouden worden gehouden. De eis dat een dergelijke enquête wordt gehouden onder een representatieve steekproef van de kiezerspopulatie maakt opiniepeilingen kostbaar en tijdrovend. Naast het probleem

van de representativiteit doet zich het probleem voor dat kiezers soms niet voor hun werkelijke voorkeuren durven of wensen uit te komen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een voorkeur voor een partij die hevig bekritiseerd wordt. Zo laat de precisie van opiniepeilingen nogal eens te wensen over. Verder kan nog gewezen worden op het probleem dat respondenten waarschijnlijk niet echt gemotiveerd zullen zijn om zich een mening te vormen of om deze mening te openbaren. Er staat bij een enquête voor de individuele respondent immers (nog) minder op het spel dan bij de echte verkiezingen.

DE MARKT ALS BAROMETER

Onlangs is de politieke aandelenmarkt ontwikkeld als alternatieve of additionele methode voor het meten van kiezersvoorkeuren. Op een dergelijke markt wordt tegen geld gehandeld in aandelen van politieke partijen (aandelen CDA, aandelen PvdA, etcetera). Handelaren proberen tegen een zo gunstig mogelijke koers te kopen en te verkopen. De uiteindelijke waarde van de

aandelen wordt bepaald door de verkiezingsuitslag. Elk aandeel van een partij dat men in bezit heeft bij sluiting van de markt geeft een opbrengst in centen die gelijk is aan het percentage van de stemmen op die partij bij de verkiezingen. Haalt de PvdA bijvoorbeeld 20 procent van de stemmen bij de verkiezingen dan is elk aandeel PvdA 20 cent waard. Heeft men voor minder dan 20 cent gekocht of voor meer dan 20 cent verkocht, dan maakt men dus winst.

Er is een aantal belangrijke verschillen tussen een politieke aandelenmarkt en een opiniepeiling. In de eerste plaats gaat het bij een politieke aandelenmarkt niet om de eigen partijpolitieke voorkeuren van de betrokken handelaren maar om hun inschatting van de voorkeuren van het electoraat als geheel. Daardoor speelt het probleem van de representativiteit een veel minder belangrijke rol dan bij opiniepeilingen. In de tweede plaats hebben de handelaren een financiële prikkel om geïnformeerd te raken en naar beste weten te handelen. Het probleem van de motivatie doet zich daardoor in mindere mate voor. Tenslotte is een belangrijk voordeel van een politieke aandelenmarkt dat zij continu kan draaien en permanent nieuwe informatie kan verwerken. Het koersverloop van de aandelen geeft daardoor inzicht in de politieke gebeurtenissen die door de handelaren als nieuws worden gezien.

Opiniepeilingen lijken wel een relevante bron van informatie voor de markt. Vaak worden markante veranderingen in de peilingen deels gevolgd door de markt. Maar de markt is zeker geen trouwe volger van de opiniepeilingen. Zo is de markt beduidend conservatiever ten aanzien van het verlies van het CDA. Ook worden trends door de markt soms eerder opgepikt dan door de peilingen. De verscherpte aanval van Bolkestein op het asielzoekersbeleid deed de koers van de VVD op de markt stijgen al vóórdat dit effect door peilingen werd opgepikt.

Ervaringen met politieke aandelenmarkten, van enige omvang, zijn overwegend positief. De slotkoersen van de *Presidential*

Election Market, georganiseerd door onderzoekers van de Universiteit van Iowa, gaven voor de laatste twee presidentsverkiezingen een voorspelling van de uitslag die tot op twee-tiende van een procentpunt nauwkeurig was, terwijl de opiniepeilingen er (gemiddeld) veel verder naast zaten. Een verklaring voor de voorspellende kracht van de markt kan gezocht worden in de theorie van de efficiënte markt. Zeer in het kort komt deze theorie erop neer dat handelaren hun verwachtingen omtrent de (toekomstige) waarde van de aandelen mede laten bepalen door de heersende koersen, waarin de informatie van andere handelaren is verwerkt. Hierdoor komt een aanpassingsproces op gang, dat uiteindelijk zal leiden tot een evenwichtskoers, waarin alle informatie van alle handelaren is geabsorbeerd en waarbij niemand meer de behoefte voelt om te handelen. Deze theorie kan aldus verklaren dat de uiteindelijke koers de werkelijke waarde van een aandeel weerspiegelt, zelfs als alle afzonderlijke handelaren slecht geïnformeerd zijn (over de kiezersvoorkeuren).

HOE DE MARKT WERKT

Handelaren kunnen via de computer opdrachten plaatsen om tegen een bepaalde biedprijs een aantal eenheden van een aandeel van een bepaald politieke partij te kopen of om tegen een bepaalde vraagprijs te verkopen. De opdrachten komen in een wachtrij op de markt en worden gerangschikt naar de hoogte van de prijs. Aan de vraagzijde van de markt staat de opdracht met de hoogste biedprijs vooraan, aan de aanbodzijde staat de opdracht met de laagste vraagprijs vooraan. Deze beide uiterste prijzen worden steeds aan alle handelaren

bekend gemaakt. Er vindt een transactie plaats als de hoogste biedprijs voor een aandeel gelijk is aan of groter is dan de laagste vraagprijs. De markt sluit op de dag na de betreffende verkiezingen (3 mei voor de Tweede Kamer en 9 juni voor het Europees Parlement). Voor elk aandeel van een bepaalde partij dat een handelaar bij sluiting in bezit heeft, krijgt hij of zij evenveel centen uitbetaald als het aantal procenten van het landelijk aantal stemmen op die partij bij de betreffende verkiezingen. Aandelen komen op de markten terecht via de aanschaf van 'eenheidsbundels'. Op elk gewenst moment kan een handelaar voor f1,- een bundel bestaande uit één aandeel van elk van de acht fondsen kopen van de organisatie. Er bestaan aparte 'eenheidsbundels' voor elk van de drie verkiezingsmarkten. Een handelaar die een 'eenheidsbundel' heeft aangeschaft kan vervolgens besluiten om één of meer van de aandelen op de markt te verkopen tegen de geldende biedprijzen of om een bod te plaatsen om (later) tegen een bepaalde vraagprijs te verkopen. Indien een handelaar mocht besluiten een eenheidsbundel niet te verhandelen, of vergeet dat te doen, dan levert een eenheidsbundel na de verkiezingen ook weer precies f1,- op, want alle partijen tezamen behalen immers 100% van de stemmen. Men kan dus op twee manieren proberen winst te maken: (1) simpelweg door tegen een hogere prijs te verkopen dan te kopen en (2) door een aandeel van een partij tegen een hogere prijs te verkopen of tegen een lagere prijs te kopen dan de uiteindelijke uitbetaling na de verkiezingen. Merk op dat de markt een 'nulsom spel' tussen de handelaren is. Omdat er geen commissiegelden zijn, verdienen

noch verliezen de organisatoren geld aan de handel.

HOE JE KUNT MEEDOEN

Iedereen met een computer die aangesloten is op het lokale netwerk in het E-gebouw op het Roeterseiland (server James of Butler) of die (thuis) een PC met modem heeft, kan meedoen. Daarnaast is er een openbare handelaren-terminal in het kantoor van de marktmanagers van PAM94. Met een minimum-inleg van f10,- wordt een rekening geopend op de politieke aandelenmarkt. De transacties die je verricht worden verrekend met deze rekening. De rekening kan op elk gewenst moment worden aangevuld, tot een maximum-inleg van f1000,- per handelaar. Iedere handelaar krijgt een eigen gebruikersnaam en wachtwoord, en kan op elk gewenst tijdstip, 24 uur per dag, 7 dagen per week inloggen op de markt. Na 'inloggen' verschijnt er een scherm met informatie over de dan geldende bied- en vraagprijzen van de verschillende aandelen (zie de figuur voor een voorbeeld). Via een eenvoudig menu-gestuurd programma kunnen opdrachten geplaatst worden. Ook kan op eenvoudige wijze informatie worden opgevraagd over de eigen rekening en over de prijzen en omvang van de handel in voorafgaande dagen. Voor informatie en inschrijving kun je terecht bij de marktmanagers van PAM94 op kamer E1.713, 10.00-12.00 uur, tel. 020-525 4764.

Jan Potters is universitair docent bij de vakgroep micro-economie en is onderzoeker bij het Center for Research in Experimental Economics and Political Decision Making (CREED) aan de UvA.

Politieke Aandelenmarkt 1994

Fonds	Europees Parlement			#Aandelen	PORTEFEUILLE	
	Biedpr.	Vraagpr.	Laatste		#Bied	#Vraag
GrLi	.072	.074	.073	239	2	1*
PvdA	.191	.193	.190	-	-	-
D66	.178	.179	.178	-	-	-
CDA	.248	.249	.251	-	1	-
VVD	.195	.197	.194	-	-	-
Reli	.064	.066	.066	678	1*	-
Overig	.051	.060	.061	-	-	-

Handel-menu	handelaar: Johnny	Contant: f223.98
K = Koop tegen huidige vraagprijs	Bied en Vraag opdrachten leiden tot directe ruil of worden als opdracht in de wachtrij geplaatst.	
R = verkoop tegen huidige biedprijs		
B = Bied (opdracht om te kopen)		
V = Vraag (opdracht om te verkopen)		
M = Markt-keuze	Gebruik Koop en verkoop voor directe ruil of om eenheidsbundels te kopen.	
E = Einde handelaar-programma		

+ - Kies aandeel

Figuur: Scherm met koersen en handel-menu na inloggen op PAM94

ROND DE PARTIJ VAN DE ARBEID HEEFT ALTIJD EEN JAREN ZEVENTIG GEUR GEHANGEN VAN OPBOUW VAN DE VERZORGINGSSTAAT, OVERHEIDSREGULERING EN TOENEMENDE OVERHEIDSUITGAVEN. DE TIJDEN VERANDERDEN ECHTER, EN DE PVD A VERANDERDE MEE. PVD A-KOPSTUK VERMEEND LEGT UIT WAT ZIJN PARTIJ DE AFGELOPEN PERIODE ALLEMAAL VOOR ELKAAR HEEFT GEKREGEN EN WAT VOOR AANDACHTSPUNTEN ER VOOR DE KOMENDE PERIODE TE VERWACHTEN ZIJN.

Willem Leenen

Vermeend is geen onbekende in de tweede kamer. Al vanaf 1984 zit hij daar als economische medewerker van de PvdA en is betrokken bij het uitstippelen van het fiscale, financiële en werkloosheidsbeleid van zijn partij. Daarnaast is hij deeltijdhoogleraar Europees belastingrecht aan de universiteit van Limburg. Aan hem de vraag wat de PvdA op het programma heeft staan aan economisch beleid.

SPEERPUNTEN

'Eén van de speerpunten van 't PvdA-program is de verkleining van de wig, (het verschil tussen bruto & nettoloon), vooral aan de onderkant van het loongebouw. Het grote probleem van Nederland, vergeleken met andere landen, is niet de hoge belasting, maar de grote premiedruk. Als een modale werknemer pak 'm beet 51.000 gulden bruto verdient houdt hij daar netto zo'n 26.000 gulden van over. Als je de wig even uitdrukt in 100%, dan is de belasting slechts 9% daarvan, de rest is allemaal premies.'

'De bekendste wet op dit gebied is momenteel de wet Vermeend/ Vreugdenhil; een wet ter bevordering van de winstdeling in bedrijven en van spaarloonregeling. De werknemers kunnen winstdeling krijgen, doordat over die winstdeling een belastingvrijstelling geldt. Dus dat betekent dat - tot een bepaald maximum - het

brutoloon gelijk is aan het nettoloon. Deze wet heeft een drieledig doel; 1) Bevordering loonkostenmatiging -want werkgever betaalt immers geen lasten over spaarloon- 2) bezitvorming onder werknemers 3) stimuleren van aandelenbezit van werknemers in de bedrijven. Dit laatste punt is zeer aantrekkelijk voor zowel de werkgever (die geen premies betaalt over de uit te keren aandelen) als ook de werknemer wiens aandelen onbelast blijven mits ze 4 jaar lang op een spaarloonrekening staan geblokkeerd. Het is daarbij wel mogelijk om met de spaarloonrekening te gaan beleggen, waarbij het dividend ook nog eens fiscaal onbelast is. Al met al een zeer aantrekkelijke regeling, waarvan momenteel al meer dan één miljoen mensen gebruik maken.

Daarnaast zit er voor de volgende kabinetsperiode meer in de pen; er komt een lastenverlichting in de eerste belasting-schijf. Ook wordt een voorzichtig begin gemaakt met de invoering van een milieuheffing op energiegebruik. De opbrengst hiervan zal speciaal worden gebruikt om de kosten van arbeid te verlagen.'

Naast de verkleining van de wig heeft de PvdA nog twee andere pijlers in z'n programma, waaronder een verhoging van de kennisintensiviteit (in zowel het bedrijfsleven alsook in het onderwijs). Hiermee komt de kwaliteit van het onderwijs ter sprake. 'Als je internationaal wilt kunnen concurreren moet je je onderwijs kwalitatief kunnen afmeten aan internationale ontwikkelingen. Met lagere loonkosten alléén kunt je niet concurreren, da's flauwe kul. Wij kunnen nooit op tegen lage lonen landen, vandaar dat kennisintensivering voor ons belangrijk is. Bij onze partij krijgt 't onderwijs dan ook geen bezuinigingsprogramma te verwerken, en ook de studiefinanciering blijft bij ons intact. We handhaven tevens het stelsel van de tempobeurs, al zouden we nog wel graag willen dat mensen die niet in aanmerking komen voor een lening - sommige ouders verdienen nu eenmaal 'te veel' - ook mogen gaan lenen. Dus ongeacht het inkomen van de ouders.'

'De derde pijler betreft de kwaliteitsverhoging van produkten en produktietechnieken. Zo is er een wet om het 'speur en ontwikkelingswerk.' (bedoeld wordt: R&D) te

stimuleren door de loonlasten voor R&D te verlagen.'

DEREGULEREN

En de bekende deregulering? Tijdens het beruchte Koos Clinton debat klonk het verwijt dat er te veel geregeld was in dit land. Een flinke deregulering zou ons geen kwaad doen.

'Over regelgeving moet je genuanceerd denken; de ene bedrijfstak wil meer regelgeving, de andere juist minder. Als je kijkt naar de discussie die dit kabinet heeft uitgelokt over de vestigingwet voor bedrijven; Andriessen heeft een deregulering proberen door te voeren in de vestigingseisen die worden gesteld aan de bedrijven. En weet je wie hij tegenover zich vond in dit debat? Het KNOV! Het hele midden- en kleinbedrijf wilde dat het goede ondernemersschap gewaarborgd bleef. Kijk, ik ben wel voor deregulering, maar alleen als de regels overbodig blijken te zijn. Hetzelfde geldt voor lastenverlichting. Soms roepen mensen dat "de lastendruk omlaag moet", maar zoiets is onvoldoende. Het werkt alleen maar als je een wat breder en voorwaardescheppende overheidsbeleid voert. Zo wordt het internationaal fiscaal vestigingsklimaat voor Nederland verbeterd door een aantal regelingen - zoals bepaalde verrekeningen van buitenlandse belastingen en meerdere mogelijkheden tot kosten- en verliesverrekeningen.'

R

Foto: Hans Lingeman

PvdA: 'Wat mensen bindt'

DE KLEINE CHRISTELIJKE PARTIJEN STAAN BEKEND ALS STEEVASTE OPPOSITIEPARTIJEN. NIET HELEMAAL TERECHT TROUWENS; HET CDA HEEFT EENS TIJDENS DE COALITIEBESPREKINGEN DE KLEINE PARTIJEN BENADERT MET HET VOORSTEL TOT HET VORMEN VAN EEN ZOGENOEMDE 'STAPHORSTER VARIANT'. WAT KUNNEN WE VERWACHTEN AAN ECONOMISCH GE-DACHTENGOED BIJ EEN PARTIJ ALS DE SGP? EEN VRAAGGESPREK MET DE LIJSTTREKKER VAN DE PARTIJ: IR. B. VAN DER VLIES.

Willem Leenen

Na te zijn ontvangen op zijn kantoor vallen we maar meteen met de deur in huis: hoe beziet de SGP de afgelopen kabinetperiode en wat zijn de economische prioriteiten van de SGP?

'Op zich is er op het gebied van stimulering van het economische klimaat wel een ander gebeurd, maar daar is nog al wat ingekomen aan tegenwind: ineenstorting communisme, hereniging van beide Duitslanden, waardoor er een rente-opdrijvende werking plaats had; geld werd duurder. Dat heeft de economische groei minder doen zijn dan voorspeld en dat heeft navenante uitstoot van werkgelegenheid gehad. Kortom, er zijn nieuwe impulsen nodig om de concurrentiekracht van onze economische activiteiten te verbeteren. Een positief economisch klimaat - maar, zegt natuurlijk elke partij - moet geschapen worden; de investeringsbereidheid van de bedrijven moet ondersteund worden. Werkgelegenheid moet verder duurzaam zijn en tevens dient de produktiviteit te worden ingebouwd in randvoorwaarden die samen te trekken zijn in het begrip duurzaamheid.'

En hier doelt u op het milieu?

'Jazeker, ik denk dat we in ons dichtbevolkte landje naar een bedrijvigheid toe moeten die zich laat inpassen in de milieurandvoorwaarden. Daarin zit wél een spanningsveld, want zo'n beleid heeft

natuurlijk een prijskaartje, en als dat wordt doorberekend in de kosten per eenheid produkt dan heeft dat natuurlijk negatieve gevolgen voor onze concurrentiekracht. Daar moet je een zeker evenwicht in zien te vinden.'

Probeert u dan ook andere landen hierbij te betrekken?

'We hebben de lijn altijd uitgedragen dat je dat niet in je uppie kan doen. We zijn een kleine natie en erg afhankelijk van de internationale concerns. Als je te ver voor de muziek uitloopt, dan wijken ze uit naar de buurlanden. Kortom: randvoorwaarden van milieu moet je in Europees verband aanpakken.'

WERKLOOSHEID

Wat is de visie van uw partij met betrekking tot het werkloosheidsprobleem?

'Belangrijk is hierbij dat het loonkostenniveau in Nederland één van de hoogste ter wereld is, zeker als je het in verhouding met elkaar stelt, en daar moeten we eens een keer van af. Ten eerste moeten de brutoloonkosten omlaag, zonder erg aan het nettoniveau te gaan peuten. Ten tweede dienen we het loongebouw te herzien. Zo willen we de minimumlonen herzien en lagere CAO loonschalen gaan introduceren voor de ongeschoolde krachten.'

U bent niet vóór afschaffing van het minimumloon?

'Daar zijn we niet echt aan toe. Die discussie is in de politiek al een keer of vier geprobeerd, en steeds mislukt. Het is aldus een kansarme optie, en we willen meer kijken naar de lagere loonschalen - dat zijn loonschalen die legaal onder het minimum zitten - speciaal voor de ongeschoolde arbeid. Als je in een bepaalde leeftijd daarmee start en een opbouwpositie creëert zodat je mensen concreet uitzicht biedt op het instromen in het bij wet beschermde loongebouw, dan is zo'n regeling heel acceptabel. Niet alleen de wensen van de werkgevers worden hiermee gedekt, maar ook de vakbonden proberen voor ongeschoolde krachten en langdurig werklozen toch iets te verzinnen.'

Dus de loonkosten zijn een belangrijk knelpunt?

'Ja, maar er zijn meerdere facetten van het probleem te vinden, zoals loonmatiging

en de wig (verschil netto-brutoloon). Het werkgeversdeel is te groot bij het brutoloon; om dit te verlagen door het belastingvoordeel te gebruiken verdient onze steun. "Werk boven inkomen" is onze leus, hoewel we natuurlijk niet het inkomen willen verwaarlozen. Echter: geen werk hebben is nog desastreuzer dan een laag inkomen hebben.'

Uw partij staat bekend om haar christelijke grondslagen. Hoe vertalen die zich in praktische politiek? Hoe is bijvoorbeeld de rol van de staat bij de verwezenlijking van die waarden?

'In principe dragen de burgers hun eigen verantwoordelijkheid, maar tegelijk moet er solidariteit zijn. De hoofdlijn is als volgt: laat zo veel mogelijk aan de burgers over, maar grijp in als het niet goed gaat. Hierbij hanteren wij normen die een christelijke identiteit hebben. Vraagstukken in de economie betreffen bijvoorbeeld de consumptie maatschappij. In hoeverre is de economische groei verantwoord? We leven in een wegwerpmaatschappij: is het wel te verantwoorden om drie dure vakanties voor jezelf te organiseren als je weet dat elders in de wereld mensen liggen te verhongeren? Naast deze consumptieve vraagstellingen moeten we ook kijken naar de inpasbaarheid van de economische activiteit in de ecologische systemen. De afgelopen tientallen jaren hebben we nogal wat roofofbouw gepleegd. Kortom; het vermogen van natuur en milieu om onze menselijke activiteiten te verwerken lijkt begrensd.'

R

Foto: Hans Lingeman

SGP-lijsttrekker Van der Vlies

DE LIBERALEN

HELAAS HAD DE HEER BOLKESTEIN HIMSELF HET TE DRUK MET DE AANKOMENDE VERKIEZINGEN OM DE ROSTRA-VERSLAGGEVER TE WOORD TE STAAN. ALS TROOST KREGEN WE EEN ARTIKEL TOEGESTUURD OVER DE MODERNISERING DER VERZORGINGSSTAAT, GESCHREVEN DOOR DHR BOLKESTEIN. HOE STAAT HET MET DE SOLIDARITEIT VAN DE VVD EN HAAR BASISSTELSEL VAN DE VERZORGINGSSTAAT? EEN KORT OVERZICHT.

Dat de komende verkiezingen voor belangrijke verschuivingen kunnen zorgen is ook de VVD duidelijk. In de opiniepeilingen staat de coalitie op springen en heeft het electoraat een ruk naar rechts gemaakt. *Kan een partij als de VVD daarvan gebruik maken?*

'We staan aan de vooravond van fundamentele beslissingen' aldus Bolkestein. 'Ons land kent meer dan negenhonderd duizend arbeidsongeschikten, meer dan zevenhonderd duizend werklozen, meer dan driehonderdduizend mensen in de ziektewet en nog eens honderdvijfig duizend Vutters. Hun gezamenlijk aantal is hoger dan het inwoneraantal van de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Groningen. Bij een ongewijzigd beleid zal binnen tien jaar het aantal werkenden kleiner zijn dan het aantal uitkeringsontvangers.' De vele economische problemen die ons land teisteren (zoals de wigproblematiek, het ondernemingsklimaat en arbeidsmarktflexibiliteit) zijn volgens Bolkestein terug te herleiden tot de scheve verhouding tussen het aantal werkenden en het aantal niet-werkenden. Over het waarom van dit verschijnsel is hij duidelijk: er is een uitstoot van arbeid waar te nemen door de hoge loonkosten. *Waarom is de Nederlandse werknemer duur?*

'Omdat de werkgever niet alleen het netto-loon betaalt, maar ook de sociale premies die nodig zijn voor het levensonderhoud van de uitkeringsontvanger. In feite moet de werkgever dus voor elke baan twee mensen betalen.

Het gaat er om, een uitweg te vinden uit de negatieve spiraal van hoge loonkosten = uitstoot van arbeid = nog hogere sociale premies = nog hogere werkloosheid. Een modernisering van de verzorgingsstaat is dan ook onvermijdelijk. We willen toe naar een stelsel van sociale zekerheid dat beter aansluit bij de maatschappelijke tendens tot grotere verantwoordelijkheid van de mensen zelf.'

Dat is duidelijke taal van de VVD voorman. Zijn waargenomen maatschappelijke tendens wordt concreet vertaald in een gelijke basisuitkering voor zowel de werklozen alsook de arbeidsongeschikten van

pen' bij particuliere verzekeraars, zodat door de concurrentie in de sociale zekerheid er kosten kunnen worden gedrukt. Een ander, veel belangrijker, voordeel van het basisstelsel is dat de sociale premies fors zullen zakken. En dat is hard nodig,' aldus de heer Bolkestein.

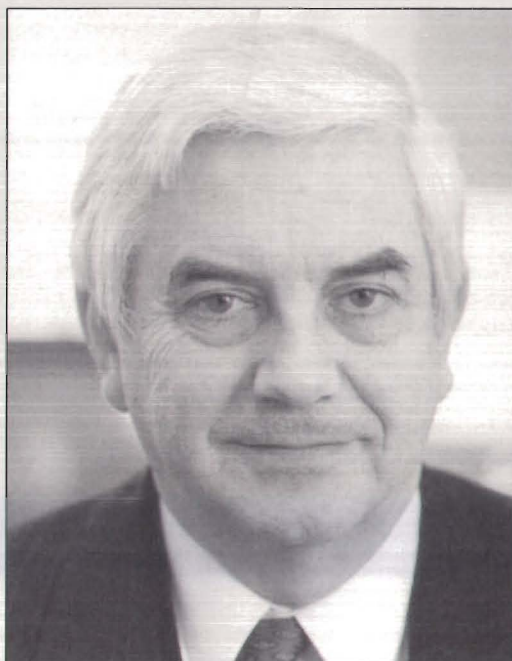
AFBRAAKBELEID?

Is hij niet bang dat de afbraak van de verzorgingsstaat met dit voorstel niet al te grote proporties aanneemt? 'Sommigen zijn inderdaad bang dat de solidariteit in onze maatschappij wordt aangetast en dat veel mensen tussen wal en schip komen. We zijn nu eenmaal verslaafd geraakt aan de verzorgingsstaat. Ontwenning zal niet gemakkelijk zijn. Toch ben ik van mening dat die vrees voor verandering ongegrond is. Grote groepen in ons land leven al van een basisstelsel. Gepensioneerden krijgen de AOW, voor een aanvullend pensioen moeten zij zelf zorg dragen. De zelfstandigen van ons land hebben nooit recht op WAO of WW gehad. Ook zij zijn aangewezen op de private markt voor aanvullende verzekeringen.

Wij denken dat een minder collectief systeem van sociale zekerheid de solidariteit niet verzwakt, maar juist zal versterken. Immers, het huidige stelsel moedigt aan tot misbruik en zaait twijfel over rechtvaardigheid. Ik ben ervan overtuigd dat mensen wel graag willen meebetalen aan een soberder stelsel dat meer nadruk legt op individuele verantwoordelijkheid' aldus de VVD politicus.

De gemoderniseerde verzorgingsstaat, wat voor goeds kunnen we daar van verwachten?

'Het Nederlandse bedrijfsleven kan dan weer op eigen benen staan, en als de loodzware financiële druk van de sociale zekerheid verlicht wordt, dan komt er hopelijk eens een einde aan twintig jaar bezuinigingspolitiek. Dan kan de overheid meer aandacht besteden aan haar kerntaken, zoals de zorg voor goed onderwijs. Op dat moment wacht ik met smart want politiek gaat over meer dan alleen geld'.

VVD-lijsttrekker Bolkestein

60% van het minimumloon. Als de werknemer bij werkloosheid of ongeval meer inkomen wil hebben, moet hij zich kunnen bijverzekeren. 'Deze privatisering van de sociale zekerheid heeft grote voordelen. Ten eerste wordt de keuzevrijheid van de werknemer verhoogt: hij hoeft zich niet te verzekeren. Ook kan hij of zij gaan 'shop-

OVER DE ROOIE(N)

TOT DE GROTE WINNAARS VAN DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN BEHOORT ONGETWIJFELD DE SOCIALISTISCHE PARTIJ. HOEWEL DEZE PARTIJ PAS IN 1972 IS OPGERICHT, IS ZIJ QUA LEDENAANTAL DE VIJFDE PARTIJ VAN NEDERLAND! ZEER WAARSCHIJNLIJK ZAL ZE KOMENDE KABINETSPERIODE MET DRIE ZETELS DE KAMER BETREDEN. DE SP TOONT ZICH EEN ZEER FELLE TEGENSTANDER VAN HET HAAGSE AFBRAAKBELEID.

Hans Lingeman

De Socialistische Partij lijkt voor de buitenwereld dit jaar uit het niets als een volledige tomatenstruik de bodem te ontspringen, maar voor Jan Marijnissen, partijvoorzitter sinds januari 1988, is het credit aan twintig jaar noeste arbeid. Daarnaast speelt de algehele vervreemding van de politiek een rol volgens Marijnissen. De SP wil tegenwicht geven aan de constante afbraak van onze verzorgingsmaatschappij. Marijnissen ziet de Verenigde Staten en Groot-Brittannië als een voorbeeld voor een toekomstig Nederland als de huidige politiek niet wordt omgebogen. *Reaganomics* en *Thatcherism* hebben de maatschappij dusdanig verhard dat de tegenstellingen groteske vormen hebben aangenomen. Die symptomen begint Nederland ook al te vertonen. 'De realiteit is dat er twee paradoxale ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. De eerste is dat we te maken hebben met een collectieve armoede versus de individuele rijkdom. Met die collectieve armoede bedoel ik het chronisch tekort aan geld dat de overheid heeft om de naar ons idee basistaken te vervullen: bijvoorbeeld een adequate gezondheidszorg, voor iedereen gelijkmatige looninkomsten, gratis onderwijs, etc. Al dit soort uitgangspunten worden tegenwoordig ter discussie gesteld. Bijvoorbeeld de arbeidstijdenwet; voor mij betekent dit letterlijk teruggaan naar 1919, toen deze werd ingesteld. Maar wáarom is die ingesteld; dat was, omdat

men vond: acht uur slapen, acht uur werken, acht uur rust en ontspanning. Dat was toen de opvatting en ik vind dat die nog steeds aan de orde is! Op alle fronten ontdek je een neoliberale tendens: de sociale

SP-lijsttrekker en partijvoorzitter Marijnissen

zekerheid, de collectieve voorzieningen, de inkomensverschillen, ik weet niet wat allemaal. Dat is fout, hartstikke fout! En iedereen die dat niet wil geloven, moet gewoon eens naar de Verenigde Staten en Engeland gaan,...en die moet dan niet naar Financial District gaan, die moet naar de *lower insides* gaan, naar The Bronx, naar Brixton in Londen, naar de Mowside in Manchester en dan kan ie zien wat de realiteit is die we morgen kunnen verwachten: nog grotere tegenstellingen! De globalisering (zie *Rostra 200, Professor of profet?*) maakt het effect nog groter, want de internationale ondernemingen oefenen steeds meer druk uit op de Haagse politiek om "gewoon alles wat er aan sociale verworvenheden tot stand is gebracht na de oorlog zo snèl mogelijk om zeep te helpen. Dat zijn niet alleen de arbeidstijden, dat is op tal van punten.'

Marijnissen ziet dat de aanpak van deze problemen begint bij het in samenhang brengen van de overheid, want: 'het ministerie van justitie gaat over de criminaliteitsbestrijding, Sociale Zaken wil het over so-

ciale zaken en werkgelegenheid hebben, Economische Zaken praat over "hoe kunnen we het bedrijfsleven zoveel mogelijk van dienst zijn"; het heeft geen enkele onderlinge verwevenheid. De linkerhand weet niet wat de rechter doet.'

Tot zijn stomme verbazing ligt het werk op straat, maar lopen er honderduizenden werkeloos over dezelfde straat; de tweede paradox. 'De overheid creëert geen banen, want het rare in dit economisch bestel is, dat de overheid geen fuck te zeggen heeft over de economie, niks! Het internationale bedrijfsleven doet wat zij wil en als zij spreken over de internationale concurrentiepositie van Nederland, dan hebben ze het eigenlijk over de spankracht van de arbeidersklasse hier versus die van de arbeidersklasse in Zuidoost-Azië. En dát is het punt, die worden tegen elkaar uitgespeeld. Dus hier wordt tegen de arbeiders gezegd: luister, of je gaat doen wat ze in Zuidoost-Azië doen: minder loon, langere werktijden, kapotwerken desnoods, òf werkeloos. Dat is het dilemma en daarvan zeggen wij; jullie kunnen mijn rug op! Desnoods dan maar protec-

tionisme, maar ik ga nooit en te nimmer tegen iemand zeggen die zich z'n leven lang kapot heeft gewerkt, van ehm nou ja en nou is toch het minimumloon nog teveel! Degenen die werken, werken zich kapot, maar aan de andere kant zie je dat er zovelen thuiszitten, en er werk is dat blijft liggen. In de thuis- en gezondheidszorg schreeuwen ze om mensen; onderwijs idem dito; de stadsvernieuwing is helemaal stil komen te vallen, we komen woningen tekort: we stikken van het werk! Het punt is dat dit systeem blijkbaar niet in staat is deze twee zaken bijeen te brengen, en dat is hele fundamentele kritiek op de vrije markteconomie. Dat is de analyse, en daar willen we wat tegen doen; dat is wat we met de tegenstem bedoelen.'

WAT ECHT TELT

VOORDAT HANS HILLEN, 25STE OP DE LIJST VAN HET CDA VIER JAAR GELEDEN IN DE KAMER KWAM, WAS HIJ ONDER MEER TENNISLERAAR, WOORDVOERDER VAN DE MINISTER VAN FINANCIEN EN PARLEMENTAIR VERSLAGGEVER VAN HET NOS-JOURNAAL. HILLEN BLIJKT EEN POLITICUS VAN DE OUDE STEMPEL TE ZIJN; WARS VAN DEBATJES OVER PROCENTPUNTEN EN MEER GEÏNTE-RESSEERD IN 'DE GROTE LIJNEN', NOEMT HIJ ZICHZELF EEN GENERA-LIST. EN ZO PRAAT HIJ OOK.

**Merijn Rengers
Esther van Rijswijk**

'Nederland vertoont kenmerken van een rentenierende natie. Maar de mensen in Nederland, individuen en collectieven, vergeten vaak dat een gulden eerst moet worden verdiend voordat die kan worden uitgegeven. De ondernemersgeest is aan het verdwijnen. Door de grote vraag naar geld van de overheid is het aantrekkelijker geworden in (risico-vrije) staatsschuld te beleggen. Iedereen in Nederland vertoont risicomijdend gedrag. Er zijn voor bedrijven en individuen te weinig prikkels om risico te nemen, ook op het gebied van werkgelegenheid. Dit is in grote lijnen een ziekte die heel Europa teistert. Daarnaast bestaan er teveel ingewikkelde regels en zijn de lasten te hoog.'

DRUG

'De grootste en gevaarlijkste drug die je een politicus kan geven, is de interpretatie van Keynes die wij in Nederland hebben gehad; de vraagstimulering. Dit is zo'n gevaarlijke drug, omdat het de kiezer zo behaagd. Het mooiste wat je als politicus van objectieve en deskundige economen kunt krijgen is een theorie, die je vertelt dat als je de burger meer geld geeft de problemen worden opgelost. Dit is overigens nooit de juiste oplossing geweest,

hoewel hierover in de jaren zeventig - óók binnen het CDA- consensus bestond. 'Hillen betitelt dit verkiezingsprogramma als een "waterscheiding". 'Ten opzichte van de vorige kabinetperiodes moeten er dingen veranderen, zodat niet constant achter de feiten wordt aangelopen.'

Echt verrassend zijn de beleidsvoor-nemens van het CDA echter niet. Lasten-verlichting en flexibilisering zijn modi-euze begrippen in deze verkiezings-strijd. Hillen erkent, dat het CDA wat dat betreft op economisch gebied we-nig verschilt van VVD en D66. Toch heeft het CDA-programma 'visionaire' kanten.

DE VISIE VAN HET CDA

'Wij gaan uit van een reële nulbegro-ting. Het CDA wil een pas op de plaats. Het geld moet eerst verdiend worden en kan pas daarna worden uitgegeven. Dan kun je namelijk gaan verdelen op grond van gebleken maatschappelijke en economische behoeften en niet op grond van theorieën.

Voor het geld, dat dan vrijkomt heeft het CDA drie prioriteiten: eerst lastenverlichting, dan het financieringstekort en ten slotte investeringen in veiligheid en in-frastructuur.

Het CDA probeert een slot te zetten op de bijna autonome groei van de overheidsbe-stedingen. Op deze manier wordt meer visie en beleid in de politiek geïntroduceerd.' Ook het CDA verwacht veel heil van het flexibiliseren van de economie. Natuurlijk moet de wig omlaag en moet de overheid afslanken. Verder moeten de ingewikkelde regelgeving en procedures moeten vereen-voudigd worden. De overheid zit het be-drijfsleven in de weg. 'Lastenverlichting moet ertoe bijdragen dat een aantal activi-teiten die nu als vanzelfsprekend door de overheid geschieden, door de mensen op-nieuw worden afgewogen op economisch nut om dan te bekijken welke maatschap-pelijke prijs ze daar zelf voor willen beta-len. Het CDA wil een verschuiving van overheids-naar private bemoeienis, ook op het gebied van werkgelegenheids-groei. Banen moeten 'zichzelf betalen' en niet door de overheid geschapen worden.'

Foto: Hans Hordijk

Tweede Kamerlid voor het CDA, dhr. Hillen

GULDEN MIDDENWEG

Het lijkt alsof politici van verschillende partijen elkaar gevonden hebben in dit ne-oklassieke verhaal. Het feit, dat er nog slechts marginale verschillen bestaan tus-sen de partijen mag ook het CDA zich aan-rekenen. Het CDA is, volgens Hillen, 'meer dan andere partijen een bestuurspartij ge-worden. De meeste mensen in de CDA-fractie zijn specialist en vinden dat wel best zo'. Hillen zelf is echter niet een politicus die bij voorbaat de Gulden Middenweg zoekt. 'Als je ziet dat je nu consensus be-reikt door een soort extreme redelijkheid, wordt de politiek wel erg bleek en emotie-loos. Partijen moeten zich meer bewust zijn van hun wortels. In principe hoeft je een verkiezingsprogramma niet te lezen. Het gaat om de uitgangspunten, waarom je ideologisch bij een club hoort.' Het CDA mag zich in de ogen van Hillen best meer op haar christelijke wortels beroepen. Ster-ker nog: daar is electorale winst uit te ha-len!

R

'RUIMTE VOOR DE TOEKOMST'

WAT BIJ GROEN LINKS WEL LUKTE, NAMELIJK DOORDRINGEN TOT DE LIJSTREKKER, LUKTE BIJ D66 NIET.

VAN MIERLO ZIT ER KENNELIJK NIET OM TE SPRINGEN DE ROSTRALEZER TE OVERTUIGEN VAN HET ECONOMISCH GELIJK VAN ZIJN PROGRAMMA. OP ZOEK NAAR EEN ANDERE ECONOOM BIJ DE DEMOCRATEN KWAM IK BIJ PAULINE VAN DE VEN TERECHT. ZIJ IS EÉN VAN DE TWEE ECONOMEN OP DE LIJST VAN D66. EIGENLIJK BIJNA-ECONOOM. ZE STUDEERT NAMELIJK (DEELTIJD) AAN ONZE FACULTEIT EN HOOPT IN SEPTEMBER KLAAR TE ZIJN. VERDER IS ZE ECONOMISCH JOURNALISTE VOOR *INTERMEDIAR* EN LEVERT OPINIEBIJDRAGEN AAN HET *NRC* EN DE *VOLKSKRANT*. VAN HAAR GEEN FELLE VERDEDIGING VAN HET PROGRAMMA VAN D66, MAAR EEN PERSOONLIJK ANTWOORD OP DE CENTRALE VRAAG IN DEZE ROSTRA: 'WAT IS DE OORZAAK VAN DE WERKLOOSHEID EN WAT DE OPLOSSING?'

Esther van Rijswijk

Van de Ven vindt de werkgelegenheidspagraaf van D66 helder en duidelijk. 'Het enige dat er op aan te merken valt is dat het effect ervan waarschijnlijk nihil is.'

In het programma wordt erkent dat voor de bevordering van de arbeidsparticipatie niet veel heil verwacht kan worden van banenplannen van het geijkte type. 'Plannen van de overheid om banen te scheppen door het stimuleren van de conjunctuur of via tewerkstellingsprojecten kunnen soms korte tijd uitkomst bieden, maar de voordelen ervan wegen meestal niet op tegen de kosten.'

Natuurlijk komt de te hoge wig ter sprake die verkleind dient te worden. 'De ruimte daarvoor zal, vooral in de eerste jaren van de komende kabinetsperiode, niet of nauwelijks kunnen worden verdiend uit economische groei. Daarom zijn zowel verdere bezuinigingen op de overheidsuitgaven noodzakelijk, als een verbreding van de belastinggrondslagen.' Aldus het programma. Ook dit programma blinkt dus niet uit in originaliteit waar het de oplossing van het werkloosheidsprobleem betreft. Door geschuif met de lastendruk van arbeid naar milieu, afschaffing van het algemeen reiskostenforfait, bezuinigingen

Foto: Clea Bellem

Studente economie en D66-er Pauline van de Ven

op de huursubsidie etcetera, moeten de totale lasten op arbeid met 11 tot 12 miljard dalen. Van deze verkleining van de wig wordt veel heil verwacht. Door alle partijen overigens, die zich hiervoor baseren op berekeningen van het CPB.

CPB

Volgens Van de Ven worden de effecten van dit geschuif overschat. 'Heen en weer schuivend met dubbeltjes, kwartjes en tienden van procenten, zoeken de opstellers van verkiezingsprogramma's in een proces van trial-and-error de meest gunstige uit-

komst. Nu is het heel goed mogelijk de *koopkracht* te beïnvloeden door de huursubsidie met zeven-tiende procent te verhogen, de wig een kwart procent te verlagen of de hondenbelasting met een vol procent op te voeren, om maar eens wat te noemen, maar het is een illusie te denken dat dit gesprekkel in de marge zich op dezelfde manier vertaalt in *werkgelegenheid*.'

Van de Ven zag liever dat het CPB zich othield van het doorrekenen van verkiezingsprogramma's op werkgelegenheidseffecten. 'Dat brengt politici misschien zover dat ze de smalle marges van het model verlaten en de wezenlijke hervormingen doorvoeren die je nodig hebt tegen de tijd dat je één miljoen mensen aan een baan moet helpen.'

'D66 erkent dat er bijzondere maatregelen genomen dienen te worden voor laaggeschoold werk. Het scheppen van werk voor laag geschoolden is tevens van belang in verband met de immigratie. Immigranten veroorzaken spanningen aan de onderkant van de arbeidsmarkt omdat zij daar in eerste instantie op zoek gaan naar werk.'

INTEGRALE SUBSIDIERING

Eén van die bijzondere maatregelen biedt Van de Ven. Zij houdt zich al geruime tijd bezig met het werkloosheidsvraagstuk en kwam tot een oplossing: integrale subsidiëring van al het werk op minimumloon niveau.

Van de Ven: 'De werkloosheid is naar mijn mening een structureel probleem en het gevolg van de automatisering en de loonconcurrentie met de lage-lonenlanden. Met name aan de onderkant van de arbeidsmarkt zijn problemen. Het is erg belangrijk is om te zien is dat het een vraag-probleem is. In de laatste peiling van het CBS stonden er tegenover elke vacature voor laaggeschoolden 12 werkzoekenden en tegenover elke vacature voor ongeschoolden 45 werkzoekenden.'

De gedachte achter subsidie voor de werkgever op laaggeschoold werk is dat je de sociale uitkering die nu voor de werkloze is, gaat gebruiken om aan de vraagkant van de arbeidsmarkt een prikkel te geven aan de werkgever om meer mensen in dienst te nemen. Die subsidie komt dus uit

vervolg op pag. 13 ►

NU OF NOOIT!

VOOR GROENLINKS SPRAKEN WIJ MET ÉÉN HELFT VAN HET LIJSTTREKKERSDUO, RABBAE. RABBAE STUDEERDE VAN '67 TOT '74 MACRO-ECONOMIE AAN ONZE FACULTEIT EN LEGT UIT HOE EEN MILIEU-BELEID GEINTEGREERD KAN WORDEN IN ECONOMISCHE DOELEN; WERKGELEGENHEID DOOR MILIEUBELEID.

Pieter van der Does & Esther van Rijswijk

Wat is de oorzaak van de werkloosheid in Nederland en wat stelt GroenLinks voor om eraan te doen?

'Wij zien drie oorzaken van werkloosheid. Ten eerste is er de hogere arbeidsproductiviteit; er wordt met minder mensen vaak meer geproduceerd dan voorheen.

Vervolgens is er de toegenomen internationale concurrentie' Rabbae is hier niet rouwig om. 'Hier ligt de mogelijkheid om Latijns-Amerika en Zuid-Oost Azië economisch gesproken mee te laten komen. Soms neem je bij mensen een soort schizofreen gedrag waar. Enerzijds vinden ze dat vluchtelingen hun kansen in hun

eigen land moeten benutten, maar anderzijds willen ze een felle concurrentiestrijd met die landen aangaan teneinde de bedreiging die uit die economieën voortkomt te beperken.

Tot slot ziet GroenLinks de relatief hoge arbeidskosten in Nederland als oorzaak van de werkloosheid.'

Wat denkt GroenLinks aan de werkloosheid te gaan doen?

'Ik denk dat, door de structureel stijgende arbeidsproductiviteit een situatie van volledige werkgelegenheid erg moeilijk te bereiken zal zijn. Hierin niet eerlijk zijn zou maatschappelijk en politiek bedrogen opzichte van de werklozen zijn. Dat neemt natuurlijk niet weg dat we wel moeten proberen meer werk te creëren'.

Hoe denkt GroenLinks die nieuwe banen te gaan creëren?

'Wij denken dat een combinatie van milieubeleid en werkgelegenheid zeer wel mogelijk is. Dit in tegenstelling tot wat bijvoorbeeld het VNO beweert. Het doorrekenen van ons plan door het centraal planbureau heeft aangetoond dat een koppeling van milieu en werkgelegenheid kan.

Ons voorstel is een energieheffing in te voeren om de belasting van het milieu te reduceren. Dit levert ongeveer 30 miljard

op. Tweederde hiervan wordt teruggepluisd naar de werkgevers om zo de arbeidskosten omlaag te brengen. Het CPB heeft uitgerekend dat dit ongeveer 30.000 banen oplevert.

Voorts ben ik van mening dat een deel van de Nederlandse economie aan een herstructurering toe is. Neem bijvoorbeeld de tuinbouw. Onze tomaten worden niet meer verkocht in Duitsland en de gasprijs kan waarschijnlijk niet meer verwerkt worden in de prijs. Het niet doorberekenen van gasprijsverhogingen aan de tuinbouwsector is alleen uitstel van executie. Wij stellen een omschakeling voor naar een ecologisch verantwoorde landbouw en naar een milieuvriendelijke productie in de chemische sector.'

Waarom kan de landbouw nu niet, maar als hij ecologisch verantwoord wordt wél concurreren?

'Ecologisch verantwoorde landbouw vereist een minder intensieve investering, met bemesting, pesticiden en andere producten die nodig zijn om gewassen zo snel mogelijk en ook in de winter te verkrijgen. Op deze manier verbouwen wij 's winters druiven en tomaten. Het is sowieso in het kader van de internationale arbeidsverdeling een onzin-idee dat wij hier dure druiven en tomaten moeten kweken op kunstmatige grond, terwijl in Marokko veel lekkerdere tomaten zo in de natuur groeien.

De praktijk in Nederland wijst uit dat daar waar een aantal boeren al heel vroeg voor de ecologisch verantwoorde landbouw hebben gekozen een hoger rendement wordt behaald dan in de traditionele delen van de landbouw.'

Welke sector zal voor de Nederlandse concurrentiepositie belangrijk zijn in de toekomst?

'Er is een heel belangrijke plaats voor Nederland weggelegd als het gaat om hoogwaardige technologie in de informatica, de telematica, de dienstverlening en de distributie, mits milieuvriendelijk. Voorwaarde voor deze belangrijke rol binnen de internationale economie is dat we nu al onze problemen omzetten in een voorsprong. Het is nu of nooit. Wachten we te lang met het omschakelen van onze economie naar een milieuvriendelijkere koers, dan komen we straks in grote problemen. Wij hebben het geluk dat in

Foto: Rob Hulbeis

Mohammed Rabbae in discussie met Ina Brouwer

vervolg op pag. 13 ►

Nederland de discussie over het milieu verder gevorderd is dan in de meeste landen ter wereld. Sommigen zien dit als een vreselijke belemmering voor economische groei, wij zien het als een belangrijke mijlpaal in het omschakelen van onze economie naar nieuwe kansen.

In een milieuvriendelijk produktiewezen, zowel in de landbouw als in de industrie kunnen we deze technologie later exporteren. Zoals we nu een reputatie hebben op het gebied van waterbouw, kunnen we die in de toekomst op het gebied van milieuvriendelijk produceren krijgen. Als andere landen later omschakelen naar milieuvriendelijke technologie zullen ze die in Nederland moeten kopen.'

Waar baseert u dit op?

'Ik denk dat wanneer we met elkaar moedig zijn en door gaan met de modernisering van de economie in milieuvriendelijke termen, we daarmee een voorsprong creëren op de rest van de EG. Het milieudenken is nu voor veel ondernemers een blok aan het been, maar voor het land als geheel bouwt het voor de toekomst een aanzienlijk voordeel op als het gaat om concurrentie, en als het gaat om de export van technologie op milieugebied.'

Maar wat als de export van milieutechnologie nooit van de grond komt?

'Er is geen andere keuze. Andere landen kunnen het hooguit uitstellen. Iedereen kan het voelen. Na Chernobyl was de spinazie hier niet te eten. Dat is dan nog vele duizenden kilometers hier vandaan. Voortzetten van het huidige beleid is een economisch en maatschappelijk *harakiri*.'

Welke andere ideeën dan koppeling van energieheffing aan werkgelegenheid en herstructurering met het oog op milieu en internationale concurrentie heeft u ter oplossing van het werkloosheidsprobleem?

'De derde weg is die van de arbeidsduurverkorting. Daar waar werkgevers met 32 uren banen werken, krijgen zij een beloning en daar waar zij banen van meer dan 32 uur werken, krijgen ze een belasting. Het CPB heeft uitgerekend dat onze variant 15.000 banen creëert.

'Ondanks deze wegen en ondanks de door het CPB verwachte groei van 2.5% van de economie ben ik ervan overtuigd dat de gehele werkloosheid niet zal verdwijnen.

'We weten dat er in ziekenhuizen behoefte is aan verpleegkundigen, dat er in openbaar vervoersbedrijven meer behoefte is aan controleurs en chauffeurs en dat er in de bejaardenzorg meer handen nodig zijn. Er is, kortom, een grote behoefte aan meer arbeidskrachten. Maar de middelen om deze mensen aan te stellen zijn er niet en

daardoor worden een paar honderd duizend mensen gevangen gehouden in hun passiviteit. Wij betalen hen een aantal miljarden per jaar en durven deze uitkeringen niet om te zetten in banen. Waarom doen wij zo dom en verspillend, en durven wij niet iets aan deze situatie te doen? Zeg tegen elke werkeloze die langer dan 5 jaar werkzoekend is: "Als u naar een ziekenhuis of een kinderopvang o.i.d. gaat en u wordt aangenomen en ingepast in een cao (en misschien krijgt u nog honderd of tweehonderd gulden meer), dan mag u uw uitkering meenemen, die wordt overgemaakt aan die instelling en vanaf dat moment wordt u geschrapt als werkzoekende.' *Hoe belangrijk is economische groei voor het slagen van het partijprogramma van GroenLinks?*

'Als partij zien wij economische groei afgewogen tegen duurzame ontwikkeling niet als een heilig gegeven. Duurzame ontwikkeling betekent gezonde groei op lange termijn. We hebben gezocht naar een creatieve oplossing en in ben er trots op dat het ons gelukt is.'

R

Vervolg van GroenLinks pag. 11

de sociale fondsen, maar gaat nu naar de werkgever in plaats van naar een uitkeringsgerechtigde. Het is in feite een onzichtbare kunsthand. Je werkt namelijk marktconform maar handhaaft tegelijkertijd het bestaansminimum. Wanneer je, zoals het CDA wil, het minimum loon los gaat laten, creëer je een maatschappij met armoede.'

'Ik heb dit plan bij D66 gepresenteerd op ons congres over sociale zekerheid eind 1992. Toen is besloten het 'serieus in onderzoek en in overweging' te nemen.'

LINKS OF RECHTS?

Het programma noemt verder, zoals in de lijn der verwachtingen ligt bij D66, minder regels en instanties op de arbeidsmarkt ter verbetering van de werking ervan. Hierbij wordt met name gedoeld op de verbureau-

cratiseerde arbeidsbureaus.

Aan de term 'flexibel werken' wordt invulling gegeven door het wettelijk verschaffen van het recht op deeltijdarbeid. Alleen wanneer een werkgever aan kan tonen in de problemen te komen indien er deeltijd gewerkt wordt, kan van dit recht worden afgezien.

Ook scholing en activering worden netjes in een paragraaf vernoemd. Activering van de werkzoekende door hem te dwingen tot het aanvaarden van *gangbare arbeid* (in plaats van 'passende arbeid'). Gangbare arbeid omvat alle betaalde arbeid die op de arbeidsmarkt door werkgevers wordt aangeboden. Dit zijn maatregelen aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt. Zo ook het verkleinen van het verschil tussen de netto uitkeringen en de netto (minimum)lonen, om de prikkel tot arbeid te vergroten.

Ik vraag me een beetje af wat links en rechts nog betekent in de hedendaagse Nederlandse politiek. Wie D66 altijd links van het midden situeerde zal door begrippen als gangbare arbeid in verwarring worden gebracht. Ook de denivellering die wordt voorgesteld en het loslaten ('jaarlijks herzien op basis van de economische omstandigheden') van de koppeling situeert D66 niet langer in de linker helft van de politieke kleurenbalk, tussen CDA en PvdA. Maar het handhaven van het minimumloon maakt dat zij ook zeker niet aan de andere kant uitkomen. Het ondogmatische karakter van deze partij doet me af en toe geloven dat er toch zoiets bestaat als progressief rechts, met rechts in de betekenis van liberaal.

R

Geachte Rostra-lezer (es),

De tweede tentamenronde zit er weer op, iedereen heeft z'n boeken voor het derde trimester, de eindsprint naar het einde van het collegejaar '93-'94 is begonnen en iedereen die nog niet voldoende punten heeft gehaald om dit collegejaar zonder (extra) studieschuld af te sluiten is nu serieus aan de slag gegaan. Ook alle SEF-medewerkers zijn serieus aan deze laatste periode begonnen. Er is gedurende de eerste weken van de boekenverkoop weer berehard gewerkt om jullie van je studiemateriaal te voorzien. Persoonlijk denk ik dan ook dat iedere student daar best eens bij stil mag staan, want alle mensen die jullie zo goed mogelijk proberen te helpen, doen dit voor jullie!

Zoals misschien wel is opgevallen heeft de SEF haar openingstijden veranderd. De SEF is in het vervolg iedere werkdag open van 11.00 uur tot 15.00 uur en op maandag- en donderdagavond van 18.30 uur tot 20.30 uur. Voor de mensen die al wat langer op deze faculteit rondlopen is deze situatie misschien wel bekend. Tot ongeveer twee jaar geleden was de SEF altijd zo vaak open. Helaas heeft de vereniging toen moeten besluiten de openingstijden terug te draaien naar drie dagen in de week omdat er niet voldoende mensen beschikbaar waren om de balie voldoende open te houden. Gelukkig is deze situatie voorbij en kunnen we je nu weer iedere dag helpen. Toch zullen we altijd mensen nodig blijven houden, dus..... . Aarzel niet als je ook wat extra's wil doen naast je studie en informeer 'ns naar de mogelijkheden bij de SEF. Hoe meer frisse gezichten met nieuwe ideeën we hebben, hoe vaker we goede en interessante activiteiten kunnen organiseren voor jullie. De activiteiten die dit trimester in elk geval georganiseerd worden zijn:

- 27 april:** SEF-zaalvoetbaltoernooi
- 12 mei:** Economengala in het Mercure-hotel
- 18 mei:** Inhouse-dag bij Price-Waterhouse
- 1 juni:** Tennistoernooi

iedere donderdag: 'Kreet van de Week', i.s.m. de VIAE. Daarnaast organiseert de SEF iedere donderdag van 16.00 uur tot 17.00 uur een borrel in tapperij 'de Hond in de Pot'. Tijdens dit uurtje kost een biertje je slechts een piek, dus kom 'ns langs. Tot ziens dus op één van de SEF activiteiten en de borrel,

met vriendelijke groeten,

namens de SEF,

Marlies Herrebrugh
voorzitter

FAC Nieuws

Deze pagina's vallen niet onder de verantwoordelijkheid van Rostra Economica. De verenigingen schrijven. Rostra verzorgt de lay-out en de overige berichten.

Associatie voor Informatiekundigen UvA

De actieve leden van Panta Rhei zijn druk bezig om allerlei activiteiten te organiseren, afgestemd op het thema 'Vervoer'. Houd de posters in de gaten voor de precieze data van bedrijfsbezoeken. En houd donderdag 16 juni vrij in je agenda, want dan zal een lezingenmiddag plaatsvinden met het onderwerp 'Electronic Data Interchange in het vervoer'. Diverse deskundigen zullen vertellen over de mogelijkheden van snelle papierloze informatiestromen. Hierdoor kan beter op de komende goederenstromen geanticipeerd worden.

Op vrijdag 25 maart heeft Panta Rhei zich officieel geassocieerd met het Nederlands Genootschap voor Informatica, de grootste bedrijfsvereniging op het gebied van de Informatica. In Rotterdam is tijdens een feestelijke aangelegenheid de benodigde krabbel gezet onder het associatie akkoord. Hoewel de naam anders doet vermoeden, is het NGI niet alleen voor informatici pur sang bestemd. Zo houden afdelingen van het NGI zich ook bezig met marketing & informatica, computerrecht, EDP-auditing, logistiek & informatica, informatiebeleid en -planning, beveiliging, etc..

Het is de bedoeling dat de associatie op regionaal niveau invulling wordt gegeven. Hierbij denken we aan het samen met de regio Noord-Holland organiseren van lezingen, thema-dagen, arbeidsmarktdagen etc..

Het NGI hoopt door deze associatie haar ledenbestand te vergroenen en komt met allerlei aanbiedingen welke het voor Panta Rhei leden interessant maken om lid te worden. Er is vooral op gelet de lidmaatschapsbijdragen laag te houden met het oog op de kleine beurs van studenten. Een lid van Panta Rhei betaalt nu voor het lidmaatschap van het NGI een bedrag van f27,50. Hiervoor krijg je het NGI-magazine thuis gestuurd en alle NGI-mailings. Verder krijg je een extra korting van f10,- op het geldende studententarief van het blad *Informatie*.

Als je eenmaal lid bent kun je overwegen je op te geven voor een afdeling. Hierin pogen leden van het NGI van diverse pluimage bepaalde vakgebieden te bediscussiëren en onderzoeken. Voor algemene informatie over het NGI en haar afdelingen is er een folder bij Panta Rhei te verkrijgen.

Ook voor de congressen van het NGI geldt een aanzienlijke korting tussen de 10 en 20 procent van de normale toegangsprijs met een maximum van f50,- dit is exclusief de kosten van de rapportages / publikaties.

Voor meer informatie over bovenstaande zaken kun je bij ons langs komen (gebouw E3, **vanaf 11 april kamer 0.06**) of kun je ons bellen (525 4154).

Verkiezingen

Democratie. Dit grondbeginsel, in al zijn facetten, staat centraal in onze maatschappij, op onze faculteit en in deze column. Het is een recht waarvoor ook door toenmalige economiestudenten gevochten is in de heroïsche jaren '60 en dat nu niet meer weg te denken valt uit onze (facultaire) samenleving. Toch is het iets dat niet zomaar gekomen is en dat ook niet zonder meer zo blijft.

Sinds '68 hebben studenten inspraak op de besluitvorming op de universiteit. Wetenschap werd daarmee de meest democratische 'bedrijfstak' van ons land. Die verregeande inspraakmogelijkheden van consumenten (dat zijn studenten natuurlijk) komt tot uitdrukking in de zitting van studenten in het faculteitsbestuur, de opleidings-, informatiseringsbeleids, bibliotheek-, en nog veel meer-commissies die onze faculteit rijk is en, daar gaat het nu om, in de faculteitsraad.

Universiteiten verschillen wezenlijk van bedrijven. Niet alleen wanneer het het werk dat ze verrichten betreft maar zeker ook wat betreft de inspraak. Eerder is al de afwijkende positie van studenten aangegeven maar ook het personeel heeft een grote invloed op het gevoerde beleid. Sterker, het beleid wordt niet bepaald door de bedrijfsleiding (het bestuur) maar door personeel en consumenten. Zij vaardigen mensen af die de beslissingen zullen moeten nemen. Net als in de landelijke politiek wordt dit gedaan d.m.v. **verkiezingen**. Het is één van die momenten dat de democratie bevestigd wordt. Een (vrijwillig, er is geen stemplicht in Nederland en ook niet op de FEE) hoge opkomst is dus een teken van kracht van de democratie.

Je geeft met je stem, al dan niet blanco aan dat je het goed vindt dat er studenteninspraak is. Volgens ons een reden om te stemmen. Hierbij is het goed te bedenken dat, als minder dan 35% van de studenten reageert op de stemoproep, de studenten zetels (nu zijn er 6, het maximale aantal) moeten inleveren. De invloed van de studenten wordt dan verminderd en studenteninvloed **is belangrijk**. De Age en de NOBAS beslissen mee als het gaat over bijv. onderwijsprogramma's, begrotingen, benoemingen van hoogleraren en emancipatiebeleid. Maar daarnaast zitten wij in de raad om het bestuur (en de overige raadsleden) te wijzen op zaken die specifiek studenten aangaat zoals het streven afkappen een vergoeding voor de studiegids te laten betalen, het opdragen goede overgangsregelingen voor toegepast econometristen te verzinnen, mogelijkheden uit te zoeken voor het verkrijgen van goedkope software voor studenten enz.

Studenteninvloed is niet alleen goed voor de studenten zelf, maar ook voor de faculteit als geheel. Kijk bijvoorbeeld naar de bezuinigen. Er bestaat de mogelijkheid dat er ontslagen moeten vallen. Eerder is al opgemerkt dat de universiteit afwijkt van het bedrijfsleven. In deze situatie betekent het dat docenten over hun eigen posities moeten beslissen. Het gevaar van belangenverstrengeling kan dan optreden. Diegenen die nu met neutrale en objectieve blik kunnen oordelen, zijn de studenten.

Onlangs zijn alle studenteraadsleden op cursus gestuurd om jullie nog beter te kunnen vertegenwoordigen. Eén van de dingen die we daar geleerd hebben was het overtuigen door gebruik te maken van appelleren. Wij, de Age en de NOBAS hopen door dit stukje jullie overtuigd te hebben van het nut, je stem uit te brengen. Doen! Het kost je nog niet eens een postzegel.¹⁾

1) Mocht je nu niet weten op wie je moet stemmen bedenk dan dat blanco stemmen ook stemmen is. Je stem telt dan gewoon mee om die 35% te halen.

De E.E.F.A. organiseert op 25 mei in het Koninklijk Instituut voor de Tropen een congres met als titel 'Grenzeloos fuseren'.

Na het succes in 1993 van 'Een nieuwe kijk op organiseren', waar onder andere de heren Loudon, Rottenberg en Ganzevoort spraken, is afgelopen najaar een nieuwe commissie geïnstalleerd die er naar streeft opnieuw een interessant congres met aansprekende sprekers te verzorgen.

Als dagvoorzitter zal optreden prof.dr. H.W. de Jong, emeritus hoogleraar in de externe organisatie. Deze zal de volgende sprekers inleiden:

- * Drs. J. Zegveld, directeur Strategische Planning en Business Development, Koninklijke PTT Nederland
 - * Mr. J.W. de Boer, directeur-generaal Marktstructuur, Ministerie van EZ
 - * Drs. L.P.F. van de Voort, management consultant KPMG Klynveld
 - * Drs. E.J.J. Schenk, Erasmus Universiteit Rotterdam
 - * Drs. J.H.J. Zegveld Hadders, directeur Algemene Zaken ING Groep.
- Tevens zullen parallele sessies verzorgd worden door o.a.:
- * Ir. J.J.W. Kerckhoff, director Strategic Planning KLM
 - * Drs. G. Leibbrandt, partner McKinsey & Co.
 - * Drs. L.P.E.M. van den Boom, voorzitter vereniging Fusie & Overnamespecialisten
 - * Drs. W.P. Smit, Manager Corporate Planning Akzo Nobel
- * Dr. M. Albers, lid Mergers Task Force EU.

Over het thema Grenzeloos Fuseren het volgende:

Fusies zijn de afgelopen jaren een steeds grotere rol gaan spelen in de internationalisering van het bedrijfsleven. Veel ondernemingen beschouwen het, met de Europese eenwording en mondialisering voor ogen, als noodzaak om te groeien. Schaalvoordelen, positieve synergie-effecten en risicospreiding moeten dan de marktpositie garanderen. Fusies hebben voor de betrokken organisaties ingrijpende gevolgen, waarbij vele belanghebbenden zijn betrokken.

Naast het bedrijfseconomische nut is ook het maatschappelijk nut met een fusie niet altijd gediend. Moeten werkgelegenheid en binnenlandse investeringen beschermd worden door fusiewetgeving en beleid vanuit Den Haag? Aan een dergelijke problematiek wil het congres aandacht schenken.

Als doelstellingen kunnen worden genoemd:

- * Inzicht te verschaffen in de theoretische en praktische motieven van fuserende organisaties.
- * Factoren voor het slagen en niet slagen van fusies en overnames te onderscheiden.
- * Gevolgen te schetsen voor de verschillende groepen belanghebbenden, ook in een wijder maatschappelijk verband.

Het uitgebreide programma zal in de eerstvolgende Prospect, de congresspecial, worden vermeld. Bovendien worden in deze special de sprekers voorgesteld en de onderwerpen ingeleid, zodat een ideale voorbereiding op het congres wordt bereikt. Gezien de kennis en ervaring van de sprekers belooft het een enorm interessante dag te worden waarop verschillende meningen, strategieën en stellingen tegen elkaar worden afgewogen. De congrescommissie nodigt dan ook een ieder van harte uit deze dag bij te wonen.

Inschrijven op de E.E.F.A.-kamer, toegangsprijzen: f30,- (E.E.F.A.-begunstigers f25,-).

Carl van Schagen

Rusland in ombouw

Hervormingen of omvormingen?

ONDERSTAAND ARTIKEL IS TEN DELE GEBASEERD OP DE 'KREET VAN DE WEEK'-LEZING VAN 3 FEBRUARI 1994. SPECIAAL VOOR DE STUDENTEN DIE MEEGAAN MET DE STUDIEREIS NAAR ST. PETERSBURG HIELD PROF. DR. M.J. ELLMAN¹⁾ EEN BETOOG OVER DE ACTUELE SITUATIE IN RUSLAND. VOLGENS ELLMAN WORDT DE SITUATIE IN DE VOORMALIGE SOVJET-UNIE NIET VANUIT DE FEITEN ONDER OGEN GEZIEN. ZONDER REKENING TE HOUDEN MET INSTITUTIONELE, SOCIALE EN INSTITUTIONELE OMGEVINGSFACTOREN WORDT ER TEVEEL VANUIT DE THEORIE GEDACHT, GEOORDEELD EN VOOR-SPELD. VERVOLGENS WORDT INGEGAAN OP EEN MOGELIJK HISTORISCH PRECEDENT, OPLOSSINGEN EN DE AARD VAN HET VERANDERINGSPROCES IN RUSLAND.

W. Verbeek

Uitgangspunt voor het analyseren van de situatie in Rusland is de vraag: Wat is er op het moment in de Russische Federatie aan de gang? Op deze vraag zijn twee antwoorden mogelijk. In de Westerse kranten wordt gesproken van 'hervormingen' en 'transitieprocessen'. Ook de hervormingsgezinde ministers in het Russische kabinet houden vol dat er een proces van reorganisatie van de economie gaande is. Maar in de straten van Moskou en in de fabrieken in het land weet men wel beter. In feite wordt er niets hervormd. Integendeel, er is desorganisatie, desinvesteringen en desintegratie. Het veranderingsproces is zeker niet tot stilstand gekomen, maar het is ook niet zo dat het economisch systeem zich volgens plan van een centraal geleide volkshuishouding naar een sociale markteconomie beweegt. Een aantal zaken duidt op hervormingen. In de eerste plaats is er nu vrijheid van meningsuiting, vrijheid van drukpers, media en religie. Ook is het mogelijk vrij te reizen. Ten tweede is het traditionele socialistische planningsstelsel nu echt tot het verleden gaan behoren. De roebel is convertibel geworden, de handel is geliberaliseerd en de prijzen zijn vrijgegeven. Veel bedrijven in Rusland zijn geprivatiseerd. Ze zijn meestal in handen van de werknemers gekomen

en zijn dus geen staatseigendom meer. Er is een soort arbeiderszelfbestuur ontstaan. Ook in de landbouw zijn resultaten geboekt. Er zijn nu meer dan 250.000 particuliere boerenbedrijven. Daarnaast ontstaan er op grote schaal volkstuinjes op initiatief van gemeenten. Deze vervullen in toenemende mate hun functie in de voedselvoorziening.

FEITEN

Hiertegenover staan de feiten die duiden op een regelrechte catastrofe. De inflatie bedraagt op dit moment zo'n 20% per maand. Over 1993 is het geschatte inflatiepercentage ongeveer 900%. Ondanks het anti-inflatiebeleid, zoals door de hervormingsgezinde ministers Gaidar en Fjodorov gevoerd, dat wel effect heeft gehad. Het belangrijkste instrument van hun monetaire politiek bestond echter uit het uitstellen van betalingen. Structureel leverde dit geen oplossing, maar het spekte wel de schatkist. Tenminste voor de tijd dat er inflatie is.

De werkloosheid bedraagt in januari 1994 nog ongeveer 5% van de beroepsbevolking. Dit is op het eerste gezicht een succes, maar een stelsel van werkloosheidsuitkeringen bestaat nauwelijks. Als dit percentage stijgt, ontstaat een sociale ramp. Een

stijging van de werkloosheid wordt door vrijwel alle deskundigen waarschijnlijk geacht. Er is een toenemende inkomensongelijkheid. Mercedes en Rolls Royce doen goede zaken. Ze voorzien de *nouveau riche* in de behoefte hun toegenomen welvaart zichtbaar te maken. Maar de levensstandaard van het gros van de Russische bevolking is in vergelijking met de periode van voor de Perestrojka achteruitgegaan. Op de stations van de grote steden creperen letterlijk tientallen zwervers. Ook de ongelijkheid tussen de voormalige republieken van de Sovjet-Unie neemt toe.

Het produktieniveau daalt aanzienlijk. Over 1992 is de produktie met 19% en over 1993 met ongeveer 12% gedaald. Een verdere daling in 1994 ligt voor de hand. De absorptie is toegenomen. De besparingen en netto investeringen zijn lager dan het niveau van de afschrijvingen. De produktiecapaciteit neemt per saldo af. Bovendien wordt een bedrag van 10 miljard dollar per jaar naar het buitenland gebracht. Via de diensten van dubieuze financiële instellingen als *Global Money Management* verdwijnt Russisch kapitaal naar Zwitserse bankrekeningen in plaats van dat het produktief wordt aangewend ten bate van de eigen economie.

Tot slot zijn er nog de verontrustende demografische en sociale ontwikkelingen. Deze duiden er op dat Rusland steeds meer een Derde Wereldland wordt. De levensverwachting van mannen is van 65 in 1987 tot 58 in 1993 gedaald. Het sterftecijfer bedraagt nu 14,6 per duizend inwoners per jaar. De criminaliteit en het aantal moorden stijgt, de kwaliteit van het drinkwater en de gezondheidszorg daalt. Er openbaren zich verdwenen gewaande ziekten, die nu weer als epidemieën om zich heen grijpen. Tot zover Ellman.

WEIMAR-REPUBLIEK

De successen van het hervormingsbeleid liggen voornamelijk in het afbreken van de oude structuren. De catastrofe die zich in Rusland voltrekt is echter te wijten aan het ontbreken van enige structuur. Er is een gevaarlijke situatie geschapen. Een vergelijking van het Rusland in de jaren negen-

tig met het Duitsland van de jaren na de Eerste Wereldoorlog dringt zich op.

-Beide waren grootmachten die na een (Koude) Oorlog tot de bedelstaf vervielen.

-Er is veel rancune, die gemakkelijk kan worden gevoed door nationalistische polemiek. Het politieke spectrum bevat veel randfiguren en het debat is niet schoon van racistische en fascistische demagogie. Het staatsbestel is instabiel en onderwerp van een voortdurende verlamme strijd.

-Er worden onvoldoende *onomkeerbare* beslissingen genomen. Met deze beslissingen zijn dan ook belangrijke verdelingsvraagstukken gemoeid. Het uitstellen en niet kunnen doorvoeren van beslissingen vertaalt zich in inflatie. Deze zogenaamde *politieke inflatie* is niet slechts het gevolg van een te grote geldhoeveelheid. Het gaat ook om een afnemend geloof in de betekenis van de eigen munt. Een dreigende ineenstorting van het hele financiële en monetaire systeem en de toenemende dollarisering van de economie doen daar nog in Rusland (en deden in Duitsland) er een schepje bovenop. Politieke inflatie is behalve in Rusland en Duitsland ook opgetreden in een aantal Zuid Amerikaanse landen.

In één opzicht gaat de vergelijking tussen Rusland en de Weimar-republiek niet op. Op dit moment is niemand in staat de economie in een kort tijdsbestek weer op poten te zetten. Daarvoor is de productiecapaciteit te lang verwaarloosd. Door de internationalisering van het economisch leven is een *boots trap recovery* moeilijker dan vijftig jaar geleden. Daarbij komt de toegenomen internationale kapitaalmobiliteit, waardoor beleggers niet meer nationaal gebonden zijn. Ook de betekenis van de toegang tot internationale financiële markten is vergroot. En de *credit rate* van de Russische Federatie is erg laag.

Al deze factoren maken er de toekomst voor Rusland niet rooskleuriger op. In mijn ogen is er één geluk bij een ongeluk: Het is niet mogelijk op korte termijn de situatie van de bevolking te verbeteren. Dus is het niet te verwachten dat er lange tijd een dictator aan de macht kan komen. Een belangrijk verschil met Weimar.

GEEN WEG TERUG

Voor veel mogelijke oplossingen is het al te laat. Het is te laat voor een uitgesmeerde en meer uitgebalanceerde transformatie van de economie. De huidige discussie over een hervormingsbeleid naar 'het Chinese model' moet dan ook met enig wantrouwen worden bekeken. 'Het Chinese model'

heeft zijn successen bewezen, maar implementatie in de voormalige Sovjet-Unie is niet meer mogelijk. Het oude systeem is afgebroken. Daar kan niet meer op worden teruggevallen. Ook de andere pijler van 'het Chinese model' is in Rusland een verpeelde kans: het strikt handhaven van de macht bij een kleine politieke elite en een repressieve aanpak van corruptie en criminaliteit. Er is geen weg terug naar het Sovjet-tijdperk en een poging in die richting zou een burgeroorlog kunnen veroorzaken.

Het alternatief is de *shock therapy*: Een poging tot een economisch recept naar Pools model. Dit is door Gaidar in de eerste helft van 1992 geprobeerd. De functie van een shock therapy is snelle macro-economische stabilisatie. Deze legt dan de basis voor aanpassingen op meso- en microniveau. Het idee hier achter is om op korte termijn een verandering in de *incentive infrastructure* te verwezenlijken. Dit versnelt de realisering van het doel dat men voor ogen heeft (vermindering van externe effecten en verhoging van de efficiency). De prijs die daarvoor wordt betaald is een scherpe produktiedaling op de korte termijn. Volgens 'de Puty Clay hypothese' is er een optimale allocatie van productiefactoren op basis van de bestaande prijzen. Als de prijzen veranderen moet de allocatie worden aangepast, om hetzelfde te produceren. Op korte termijn leidt dat dus tot een daling in de toegevoegde waarde. Behalve de rigoureuze vooronderstellingen, waar de conclusies van deze 'tough guys' als Jeff Sachs van afhangen, is er geen plaats voor meer institutionele overwegingen. Wat in Polen wel kon is in Rusland niet meer uitvoerbaar. En misschien ook wel nooit geweest. Elke verdere daling van de (nuttige) produktie moet nu in ieder geval worden voorkomen.

Het alternatief is de shock therapy

RUSSISCH MODEL?

Als het zowel voor het Chinese als Poolse model te laat is, wordt het voor Rusland tijd een eigen oplossingsrichting in te slaan. Onafhankelijke en kritische economen zoals Javlinski doen dat ook. Zij streven impliciet een synthese van beide eerdergenoemde modellen na. Hun beleid moet eerst en vooral geënt zijn op de praktijk. Javlinski was zelf nauw betrokken bij

de geslaagde economische hervormingen in Nzjini Novgorod. In september 1993 sprak hij op een symposium over de Russische economie, georganiseerd door de F.E.E.. Hij pleit hij voor een *bottom up* methode. Locale en regionale hervormingen moeten in Rusland de basis leggen. Het succes van sommige regio's zal hervormingen in andere provincies stimuleren. Uiteindelijk zorgt dat ook voor een verandering in de nationale politiek. Op korte termijn valt er vanuit Moskou niets te verwachten.

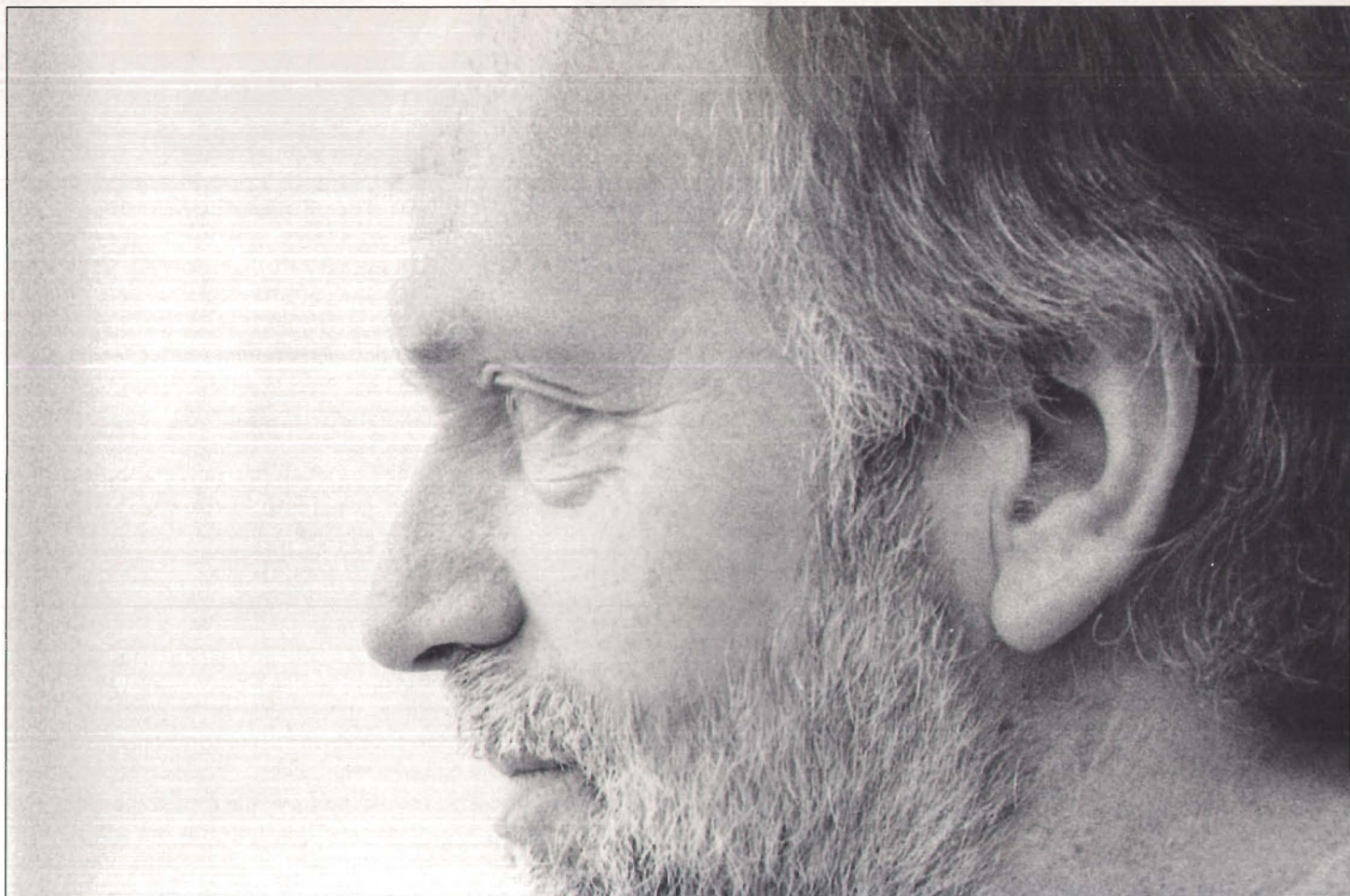
In feite wordt er niets hervormd

De ontwikkelingen in Oost-Europa van de laatste twee jaar werpen een ander licht op de aard van veranderingsprocessen. De dynamiek en onvoorspelbaarheid breken af met het idee 'Van A naar B'. In werkelijkheid verloopt het proces chaotisch. Het is een opeenstapeling van korte termijn-aanpassingen die de balans uiteindelijk doen omslaan. Het totaalbeeld kan op korte termijn ingrijpend veranderen, dat bewijst Oost Europa. Wat echter de bepalende factoren zijn, dat weten we niet. Zelfs de inhoud van het veranderingsproces zelf zal een bron vormen van jarenlange historische strijd. Denk bijvoorbeeld aan de 'Historikerstreit' of de discussie over de plaats van de Franse Revolutie. Is het een 'public choice'-kwestie, een verdelingsvraagstuk van de politieke actoren, of beleven we het eind van de geschiedenis? De waarheid zal in het midden liggen.

Het valt niet te zeggen hoe de ontwikkelingen zijn te sturen, wat een zinvolle opstelling van het Westen is. Maar in ieder geval kunnen we gehoor geven aan het appèl van burgemeester Anatoly Sobchack van St. Petersburg: "Help het isolement te doorbreken; het isolement waar wij al meer dan 70 jaar geleden in terecht gekomen zijn."

1) Michael Ellman is sinds 1979 hoogleraar Economische Stelsels aan de F.E.E. en geldt internationaal als een eigenzinnig denker op het gebied van de post-socialistische landen.

Wanja Verbeek is vierdejaars student economie, lid van de Age. Hij gaat als mede-organisator mee met de E.E.F.A.-studiereis naar St. Peterburg van 13 tot en met 24 april 1994.

Fotograaf: Robert Scheerder

FACTS & FIGURES VAN EEN PROF

Naam:	Henk Jager.	een verblijf in de bergen (afwisselend een dag
Geboortedatum / plaats:	30 september 1947, Zwolle.	zware inspanning en een dag luieren).
Burgelijke staat:	Gehuwd.	Grootste ergernis: Graffiti, misplaatste arrogantie.
Vooropleiding / vorige functies:	Kwantitatieve economie, Rijksuniversiteit Groningen; wetenschappelijk (hoofd)medewerker, idem.	Kan me wakker maken voor: Veel.
Huidige functie:	Hoogleraar Internationale Betrekkingen.FEE.	Mooiste avond uit: Ontspannen thuis (een schaars goed).
Kleur ogen:	Blauw / grijs.	Slechtste gewoonte: Het te enthousiast aannemen van verzoeken om tijdrovende activiteiten te verrichten.
Lengte:	1,89 m.	Beste eigenschap: Het verdringen van problemen.
Borst omvang:	108 cm.	Leukste eigenaardigheid: Het genieten van simpele spelletjes.
Kleur haar:	Donkerblond / grijs.	Wie bewondert u het meest als mens: Moeilijk (welke van de lezer bekende personen ken je nu echt?), maar vooruit: Gorbatsjov.
Gewicht:	84 kg.	Hoe denkt u over studenten: Plezierig, serieus, de betrokkenheid bij de economie kan sterker.
Schoenmaat:	43.	Wat is uw meest gebruikte grap in de collegezaal? Ik gebruik ze te weinig om in herhalingen te hoeven vallen (denk ik).
Bijnaam:	?	Favoriete econoom: Max Corden.
Meest geliefde imago:	Betrokkenheid; openheid.	Wat is de grootste misvatting onder economen? Dat een gedachte pas een innovatie is als ze, vaak krampachtig, in een analytisch oplosbaar wiskundig model is te vatten.
Muzikale voorkeur:	Een breed spectrum: van Bruce Springsteen via Sinead O'Connor en Clannad tot Monteverdi.	Wat is de meest gangbare misvatting onder economen? Dat het denken in termen van economische efficiëntie pasklare oplossingen biedt voor beleidsvraagstukken.
Lievelingsgerecht:	Jachtschotel.	Wat is uw meest gekoesterde opvatting / overtuiging? Dat je iets pas echt begrijpt als je in staat bent het helder en begrijpelijk onder woorden te brengen.
Favoriete boek:	Hubert Lampo, zeg maar Judith; reisverhalen (Theroux, Chatwin).	Grootste uitdaging: Gemotiveerd te blijven.
Favoriete kunstenaar:	Romario.	Grootste angst: Het grote gevaar van het snel groeiende mondiale milieuprobleem voor de toekomstige leefbaarheid.
Favoriete film:	Detectives met veel sfeertekening (Engelse dus, zoals inspector Morse).	Hoe lang blijft u hier? Gezien de onverkort aanwezige uitdagingen en potentiële variatiemogelijkheden van de baan: nog vele jaren.
Favoriete drank:	Gin tonic.	
Favoriete kleur:	Blauw-groen.	
Favoriete kleding:	Veel, maar géén spijkerbroek.	
Favoriete vervoermiddel:	Hangt van het reisdoel af.	
Hobbies / tijdverdrijf:	Voetballen, tennis, lezen, (korte) reizen, TV.	
Welke kranten / tijdschriften leest u:	NRC Handelsblad, The Economist, Voetbal International.	
Hoe brengt u uw vakantie door:	Verschillend, met nadruk op	

De 'brand-manager'

Hij is 31 JAAR, IN 1988 AAN ONZE FACULTEIT AFGESTUDEERD IN ECONOMETRIE EN ECONOMIE. SPECIALISATIES: FINANCIERING, MARKETING EN BEDRIJFSINFORMATICA. NU IS HIJ SUCCESVOL BIJ PROCTER & GAMBLE ALS 'BRAND-MANAGER' VAN HET WASMIDDEL ARIEL. ONLANGS GAF HIJ EEN GASTCOLLEGE BIJ HET SPECIALISATIEVAK MARKETING. DE SFEER IN DE COLLEGEZAAL WAS ONGETWIJFELD GELADEN MET EEN HOOG 'DAT WIL IK OOK' GEHALTE. ALFRED LEVI.

Esther van Rijswijk

Vijf jaar na dato

'Ik was heel erg actief in mijn studententijd. Ben twee jaar voorzitter geweest van de OBAS en zat voor hen in de universiteitsraad. Verder was ik een jaar rector van Unitas, was 1,5 jaar student-assistent bij econometrie en 1,5 jaar bij bedrijfsinformatica, liep stage op het Maagdenhuis bij de financieel economische dienst, volgde een stage bij Heineken, en een stage van een jaar in Bombay. Ook was ik columnist bij *het Parool*. Als ik dit zo hoor vraag ik me ook af hoe ik het allemaal in zeven jaar heb gedaan.'

'Het leukste vond ik denk ik mijn stage in Bombay. Na zes jaar in Amsterdam wordt de omgeving heel vertrouwd. Ik had hier alles gedaan wat je kunt doen. Op een gegeven moment ken je iedereen en iedereen kent jou, je hoeft niet meer zo'n moeite te doen om dingen voor elkaar te krijgen. Dan wordt het te makkelijk. Ik wilde weg, liefst ver. Ik heb toen via AIESEC een stage gekregen in Bombay. Negen maanden, daarna 3 maanden gereisd, dat was echt fantastisch.

Het was een Marketing-research stage bij een Indiaas waspoederbedrijf. Daar ligt dus een beetje de wortel. Ik was namelijk daarvoor een van die mensen die ervan overtuigd was dat ik van mijn leven nooit wasmiddelen of margarine zou gaan ver-

kopen. Dat leek me vreselijk. Ik had totaal geen affiniteit met die produkten. Toen ben ik naar India gegaan voor die stage. Ik heb daar van alles gedaan behalve Marketing research, maar mijn interesse was gewekt. Toen ik terug kwam wilde ik meer

Alfred Levi: 'Brand-managing is zoiets als het spel "Risk"'

weten van Marketing. Ik ben toen allerlei courses gaan lopen, waaronder één bij Procter. En zo is het gekomen. Ik werd gegrepen door de mystieke wereld achter die producten waarvan ik altijd dacht dat ik ze nooit wilde verkopen. En Procter bleek het

bedrijf dat het beste bij me paste.

'Als consument zie je niet meer dan het product dat in de schappen van de supermarkt ligt. De mystieke wereld waar ik het over heb ontstaat doordat er zo ontzettend veel aan te pas komt voordat het product daar ligt. Ik heb het dan over het opbouwen van een loyaliteit met een merk bij consumenten, dat product in de juiste verpakking in de winkel zien te krijgen, de juiste promoties erop doen, ervoor zorgen dat mensen mijn product echt proberen en dat ze vervolgens mijn merk gaan prefereren.'

'Het is zoiets als het spel Risk. Als je nog nooit een spelletje Risk hebt gespeeld kan je niet begrijpen dat mensen enthousiast zijn over dat spel. Maar als je ermee bezig bent ga je je realiseren dat het meer is dan dat gele legertje. Dat stukje plastic waar je mee kunt schuiven doet je totaal niets, tot het moment dat je ermee gaat spelen, er mee aan gaat vallen en er strategieën mee uit gaat voeren. Dan wordt het interessant. Dan gaat het iets voor je betekenen.

Het geheim is dat je niet stil blijft staan. Ik doe dit nu iets meer dan vijf jaar. Maar je doet niet vijf jaar hetzelfde. Je krijgt elke keer meer verantwoordelijkheden, grotere budgetten en andere taken. Ik herinner me een van mijn eerste projecten. Dat was een nieuw dopje op het flesje Dref. En dat vond ik geweldig! Wat was er nu zo geweldig aan? In al die winkels waar ik kwam en dat merk zag staan, stond mijn dopje! Op zo'n moment realiseer je je dat iedereen die dat product koopt, gebruikt, aanraakt, die raakt datgene aan wat jij hebt bedacht en wat jij mooi vond om in die markt neer te zetten. Da's een heel leuk idee.

Ik ben inmiddels brand-manager. Dan ben je onder andere bezig om op Europees nivo strategieën te bepalen. De reikwijdte van jouw ideeën wordt dus steeds groter.

Ik geloof dat ik een van de mensen ben die zo gelukkig is geweest de baan te vinden die hij graag wil hebben en waar hij ongelooflijk veel plezier in heeft. Deze baan geeft me alle ruimte

die ik nodig heb om te doen waarvan ik denk dat nodig is om te slagen. Als het niet lukt ben ik degene die het heeft gedaan. Als het wel lukt ook. Het succes en het falen is van mij.'

R

Vervoerseconomie:

het doornig pad tussen droom en daad

BIJNA IEDEREEN HEEFT MET TWEE DINGEN DAGELIJKS TE
MAKEN: HET WEER EN HET VERKEER. BIJNA IEDEREEN HEEFT
ER OOK EEN MENING OVER. DE AUTO STAAT HOOG ALS
ONDERWERP GENOTEERD OP FEESTJES EN IN HET CAFÉ, NET
ALS DE OPLOSSING VAN HET FILEPROBLEEM.

prof.dr. A.I.J.M. van der Hoorn

Voor verkeer en vervoer is meestal fysieke infrastructuur nodig: wegen, fietspaden, spoorlijnen, tramlijnen, luchthavens. Die infrastructuur heeft een alomtegenwoordige dwingende aanwezigheid. Hij kan tot de verbeelding spreken (de Golden Gate brug in San Fransisco) of overlast opleveren (verkeerslawai en barrièrewerking van wegen en spoorlijnen).

Infrastructuurvoorziening is een zeer belangrijk onderdeel van het vervoerbeleid van de overheid. Daarnaast omvat het overheidsbeleid *regulering* (bv. rusttijden voor vrachtwagenchauffeurs), prijsmaatregelen (bv. motorrijtuigenbelasting en benzine-accijns), en gedragsbeïnvloeding van de burger (bv. verkeerseducatie op scholen en Postbus 51 spotjes). Dat vervoerbeleid wordt gevoerd in het spanningsveld tussen 'bereikbaarheid', milieukwaliteit, en verkeersveiligheid.

De overheid is een belangrijke 'klant' van de vervoerseconomie, maar ook de particuliere sector is belangrijk. Autofabrikanten en vervoerbedrijven hebben prognoses nodig voor de vraag naar hun producten.

En de vervoerseconomie is nauw verbonden met het vakgebied logistiek. Dat houdt zich bezig met de vraag hoe bedrijven de goederenstroom van grondstoffen tot de aflevering van eindproducten, ofwel "van zand tot klant", kunnen optimaliseren.

Kortom, het vakgebied vervoerseconomie is zeer veelomvattend en veel te groot om in hooguit twee pagina's te omvatten. Ik

heb daarom een keuze gemaakt, namelijk voor het planningsproces voor infrastructuur en speciaal grote projecten als TGV, de Betuwelijn, en de Kanaaltunnel.

INFRASTRUCTUUR

Wie moet voor verkeersinfrastructuur zorgen? Volgens Oort (1966) zijn er drie visies mogelijk:

- Vervoersinfrastructuur is een produkt als alle andere en is een verlengstuk van de private sector. Alle kosten moeten door de gebruikers betaald worden. Omdat capaciteitsvergroting doorgaans alleen in schokken kan plaatsvinden, is er periodiek sprake van over- en onderbezetting, die vaak respectievelijk tot periodieke overwinsten en verliezen zal leiden. Voorbeeld: veel zeehavens en luchthavens.

- Vervoersinfrastructuur is een overheidsaangelegenheid: het maatschappelijk belang staat voorop. Ook bijvoorbeeld defensieredenen kunnen een rol spelen. De financiering geschiedt via de belasting. De prijs is nul. Voorbeeld: de Duitse Autobahnen.

- Vervoersinfrastructuur is een quasi-collectieve voorziening. De exploitatie is niet gebaseerd op winstmaximalisatie, maar op een zo goed mogelijke bevrediging van de vraag. De overheid speelt bij de productie een belangrijke rol. Voorbeeld: de financiering van de Wijkertunnel. Een particulier consortium legt de tunnel aan en de overheid betaalt een vergoeding per passerend

voertuig. In toenemende mate bestaat belangstelling voor private financiering, z.g. public-private partnerships (PPP's) in combinatie met gebruikersheffingen. Al jaren worden de Franse tolautosnelwegen op die manier aangelegd. De belangrijkste redenen zijn: (i) toenemende congestie en files, (ii) geldgebrek bij de overheid, mede omdat een steeds groter deel van het budget nodig is voor onderhoud van al bestaande infrastructuur, (iii) de private sector kan vaak sneller investeren dan de overheid, en (iv) dankzij elektronica (*transponders, smart cards*) is het technisch mogelijk om tol gemakkelijker te innen dan met de ouderwetse bemande tolhokjes met slagbomen.

In Nederland hebben de Kabinetsplannen voor 'Rekening Rijden' het niet gehaald. In bijna alle grote landen worden op dit moment echter serieuze studies naar *Road Pricing* gedaan. Naast het binnenhalen van geld gaat het ook om 'regulering' naar tijd en plaats. Het spitsverkeer in congestiegebieden doet een groter beroep op de schaarse capaciteit dan het verkeer in de dalperiode of in minder dichtbevolkte gebieden. Volgens de economische wet van vraag en aanbod hoort de prijs dus in de spits en in congestiegebieden hoger te zijn. Op die manier wordt bereikt dat diegenen voor wie de rit het 'hoogste punt' oplevert zo ruim mogelijk baan krijgen. Veelal gaat het daarbij om zakelijk verkeer en goederenvervoer. In Singapore bestaat een dergelijk systeem al sinds 1975. In de Verenigde Staten wordt in de nieuwe, tijdens het presidentschap van Bush ingediende 'Intermodal Surface Transportation Efficiency Act' (ISTEA) de mogelijkheid expliciet geboden. In Engeland heeft de regering een groot onderzoek gestart naar *road pricing* in Londen. In Frankrijk is het toltarief op topdagen in het vakantie seizoen rond Parijs 25 procent hoger. In Duitsland wordt binnenkort een pilot-onderzoek uitgevoerd naar de te gebruiken techniek voor *road pricing* in de corridor Keulen - Bonn.

PROGNOSES VOOR GROTE PROJECTEN

Het is vaak niet duidelijk waarom innova-

De 'Zuiderzeelijn' bleek zelfs bij het gunstigste scenario niet rendabel

ties aanslaan. De 'witkar' in Amsterdam heeft het niet gehaald. Videotex is nog steeds geen succes, maar Minitel is in Frankrijk niet meer weg te denken: voor het opzoeken van telefoonnummers, het boeken van theaters of treinreizen, of het vinden van gezelschap voor eenzame zielen. Kwartshorloges en telefaxen hebben binnen een paar jaar de wereld veroverd. De Concorde is een gigantische mislukking, de *Train à Grande Vitesse* een doorslaand succes. De lijn Parijs-Lyon kan zich inmiddels geheel zonder overheidssubsidie bedruipen, inclusief de aflossing van leningen en de afschrijving (SNCF, 1989). Als het vaak achteraf al moeilijk is om een succes te verklaren, hoe moeilijk moet het dan niet zijn om vooraf een succes te prognoseren. Veel grote projecten zijn tot stand gekomen door een 'visie' in plaats van nauwkeurige prognoses. Voorbeelden zijn het Interstate wegennetwerk in de VS en de eerste TGV-lijnen in Frankrijk. Voor andere projecten zijn prognoses gemaakt, waar achteraf geen spaander van bleek te kloppen. Het gebruik van de BART-metro in San Fransisco was de eerste jaren maar een fractie van de prognose, de M25 rondweg rond Londen overtrof de prognoses aanzienlijk. En er zijn ook prognoses die goed blijken uit te komen, zoals bv. de prognose voor het autopark uit het eerste Structuurschema Verkeer en Vervoer (1976). De bevolkingsprognose die hiervoor als basis diende, was echter te hoog. Als het werkelijk gebruik in het begin tegenvalt, wordt de oorspronkelijke prognose in veel gevallen na een aantal jaren toch nog gehaald. Dat komt omdat de ruimtelijke ordening zich gaat aanpassen aan de infrastructuur die er al ligt. Een oud

voorbeeld in Nederland is de ontwikkeling van het Gooi langs de spoorlijn Amsterdam - Hilversum. Een moderner voorbeeld zijn de nieuwe kantoren langs autosnelwegen. Ook de BART-metro in San Fransisco doet het op dit moment om dezelfde reden heel redelijk. Kortom, "de prognose is wel goed, alleen het jaar klopt het niet". Met deze terugkoppeling van vervoer naar ruimtelijke ordening kunnen de huidige modellen meestal niet voldoende rekening houden.

WAT IS EEN 'GOEDE' PROGNOSE?

Een essentiële vraag is of een 'goede' prognose per definitie een prognose is die wordt gerealiseerd. Ik denk van niet. Sterker nog: er zijn veel prognoses waarvan de makers hopen dat ze *niet* worden gerealiseerd. Een goed voorbeeld zijn de prognoses van de Club van Rome uit de jaren 70 over de teloorgang van het milieu. Een model is dus geen kristallen bol, bedoeld om de toekomst te voorspellen, maar een hulpmiddel om verstandige beslissingen te kunnen nemen. En om een 'educated guess' te maken in het spanningsveld tussen het 'best case' scenario en het 'worst case' scenario.

Een goed voorbeeld is de prognose van enkele jaren geleden voor de 'Zuiderzeelijn' van Amsterdam naar Groningen (MVA, 1985). Voor deze hoge-snelheidslijn werd een prognose gemaakt onder de zg. 'hypothetische variant'. Dit was een theoretische onmogelijke variant, waarbij de trein in bijna *ieder* dorp langs de route zou stoppen, maar waarbij iedere gebruiker een supersnelle reistijd zou hebben die hoort bij een treinverbinding die *geen enkele keer* tussen in- en uitstation stopt. Zelfs onder

deze extreem gunstige 'best case' variant bleek de Zuiderzeelijn niet rendabel. Er werd dan ook besloten om de lijn niet te bouwen. Een goed voorbeeld van 'intelligent' gebruik van modellen.

KOSTEN GROTE INFRASTRUCTUURPROJECTEN

Iedereen die thuis wel eens een verbouwing heeft laten uitvoeren weet dat de kosten van de aannemer bijna altijd tegenvallen. Bij de aanleg van infrastructuur is het niet anders. Pas in 1885 is de Nieuwe Waterweg begaanbaar geworden voor zeeschepen, 19 jaar na het begin van de aanleg. Het kanaal viel zeven keer zo duur uit als geraamd. De bouwer Ir Pieter Caland werd in 1877 ontheven van de leiding van het werk en de minister stelde onder de druk van de Kamer een Staatscommissie in (NRC, serie 'technische mislukkingen'). Ook de kosten van de renovatie van Parijs door baron Haussmann lopen zo hoog op dat een schandaal uitbreekt over de wel erg 'creatieve' financiering van de opgelopen tekorten. Een zeer recent voorbeeld is de Kanaaltunnel.

PLANNING ALS PROCES

Veel grote projecten zijn 'prestigeprojecten'. Belangengroepen, politici of bouwers zijn er bijzonder op gebrand om hun droom werkelijkheid te laten worden. Recente voorbeelden zijn de IJ-Boulevard in Amsterdam en de Kop van Zuid in Rotterdam, de Hoge Snelheids Lijn, en het Masterplan Schiphol. In het enthousiasme blijft dan een grondige 'boekhoudkundige' onderbouwing nog wel eens achterwege.

Grote infrastructuurprojecten hebben een zeer lange voorbereidingstijd. Ze zijn vooral in dichtbevolkte gebieden vaak omstreden en vereisen langdurige maatschappelijke consultatie, tracéstudies, en milieueffect-rapportages. Veel projecten kunnen niet in gedeelten worden aangelegd: het is alles of niets, een halve Betuwelijn heeft niet veel nut. Degenen die nadeel ondervinden zijn geografisch geconcentreerd en kunnen zich gemakkelijk in actiegroepen organiseren, terwijl de anonieme groep van toekomstige gebruikers die profiteren dat veel moeilijker kan.

Het is daarom meestal een illusie om te denken dat op basis van verantwoorde prognoses een rationeel beste beslissing genomen kan worden. Het prognosejaar ligt ver weg en in twintig jaar kan veel veranderen. Denk bv. aan de snelle val van het Oostblok, die maar door weinigen was voorzien.

In planning zit een belangrijk aspect van 'onderhandelen'. Het is verstandig om niet

te denken in termen van 'belangen'. Zelfs als keihard te bewijzen zou zijn dat de Betuwelijn maatschappelijk uitermate rendabel is, dan zou dat de tegenstanders langs het tracé nog niet overtuigen. Bijna altijd zal 'wisselgeld' geboden moeten worden, bv. door de creatie van nieuwe banen in de regio. Rationele prognoses en argumenten zijn maar twee bouwstenen in het proces van bereiken van voldoende maatschappelijke consensus.

DE RINGWEG AMSTERDAM

Alle hierboven behandelde aspecten komen terug in de historie van de Ringweg Amsterdam. In de jaren 60 kwam de Coentunnel gereed en in september 1990 werd de ring rond Amsterdam voltooid met de openstelling van de Zeeburger oeververbinding. Er is een grootscheepse voor- en nastudie uitgevoerd. Vrijwel elke reiziger is erop vooruitgegaan als gevolg van kortere reistijden, kortere afstanden, lagere reiskosten, of gunstiger vertrek- en aankomsttijdstippen. De verkeersoverlast op stadsroutes is teruggedrongen. Woningen en werkgelegenhedenlocaties zijn gemakkelijker bereikbaar, hetgeen gunstig is voor de arbeidsmarkt en de economische ont-plooiing van de regio.

Er is ook een kosten-baten analyse uitgevoerd. Dit bleek alleen voor de oostzijde van de ringweg mogelijk. De westzijde is al zolang in bedrijf dat niet meer voldoende nauwkeurig te reconstrueren is aan wie de baten toegevallen zijn. Er is eenvoudigweg teveel veranderd: bv. door de grootscheepse woningbouw boven het IJ in die periode. Ook de aanlegkosten bleken niet meer volledig boven water te krijgen. Dat leidt overigens wel tot bespiegelingen over prognoses. We kijken daarbij vaak twintig jaar vooruit, maar pas als je twintig jaar te-

rugkijkt zie je, hoeveel in zo'n periode kan veranderen en met hoeveel onzekerheid rekening gehouden moet worden.

De aanleg van de Oosttangent heeft zo'n f1,5 miljard gekost. De jaarlijkse baten worden geschat op ca f300 miljoen per jaar. Het grootste deel bestaat uit reistijd-winsten: meer dan f250 miljoen. De rest heeft te maken met vermindering van transportkosten door afstandsverkortingen, toename van de verkeersveiligheid en minder uitlaatgasemissie. Daarnaast wordt geschat dat ca f13 miljoen extra aan bedrijfsinvesteringen is gepleegd en dat de Ringweg ca duizend arbeidsplaatsen voor Amsterdam heeft behouden.

De heer Van der Hoorn is hoogleraar Verkeers- en Vervoerseconomie aan de FEE. Hij is tevens werkzaam bij de Adviesdienst Verkeer en Vervoer van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Bovenstaand artikel is door de redactie ingekort.

Literatuur:

- Bruinsma, F.R., Van Gent, H.A. (1993). Overheidsinvesteringen in Verkeersinfrastructuur. *Economisch Statistische Berichten* 22-9-'93, no. 3929.
- Centraal Plan Bureau (1992). Nederland in Drievoud. Den Haag: SDU Uitgeverij.
- The MVA Consultancy (1985). Forecasts of Travel on the Zuiderzeelijn. The Hague/London: Prepared for the Dutch Ministry of Transport.
- Rijkswaterstaat, Werkgroep Ramingen Problematiek en IME Consult (1991). Een Raamwerk voor Ramingen, Den Haag.
- SNCF (1989). The French TGV Family: A Success Story. Presentation by the Dept of International Cooperation, October, 5.
- Structuurschema Verkeer en Vervoer I. Deel A: Beleidsvoornemen. Tweede Kamer der Staten Generaal, zitting 1976-1977, 14 390, nrs 1-2.

AGENDA

April

27 april

Promotie drs. H. Visser, om 10.30 u.
Promotor: prof.dr.ir. J.G. de Gooijer.

Mei

12 mei

SEF organiseert in samenwerking met VU Economengala in het Mercure-hotel.

20 mei

Promotie mw.drs. I.T. van den Doel om 15.00 u. Promotores: prof.dr. J.S. Cramer en prof.dr. J.F. Kiviet.

25 mei

E.E.F.A.-congres. Thema: 'Grenze-loos fuseren'. Plaats: Koninklijk Instituut voor de Tropen en Artis. Tijd: hele dag.
Inschrijven op de E.E.F.A.-kamer.

25-28 mei

'Financial Intermediation and Corporate Finance', jaarlijks symposium van de *Journal of Financial Intermediation*, georganiseerd door Tinbergen Instituut-UvA (i.c. prof.dr. A.W.A. Boot) en The Banking Research Center (Northwestern University).

R

Het is bekend dat het menselijk brein associatief werkt. Door in een tekst woorden als **SEX** te laten vallen, kan hiermee de aandacht van de lezer worden getrokken. Een ogenschijnlijk droge hoeveelheid leesvoer wordt door **BIER** opeens interessant genoeg om even te wachten met het omslaan naar de volgende pagina. Werken bij Rostra Economica geeft een zelfde soort **BEVREDIGING**. Rostra Economica is de oase temidden van de woeste woestijn van periodiekjes die circuleren op de Faculteit Economische Wetenschappen en Econometrie van de Universiteit van Amsterdam. U, als lezer, zult zich op dit moment al redelijk **GENOMEN** voelen. Maar geef toe, de associatieve benadering werkt.

Anders was u niet tot dit punt in de tekst gekomen. Wij willen hier absoluut niet claimen dat werken bij Rostra Economica één groot **ORGASME** is. Wij zijn er wel van overtuigd dat schrijven bij Rostra een **DRUG** is, die maar al te vaak tot een creatieve **CLIMAX** kan leiden. Mocht je voldoende enthousiasme **PAREN** aan een gezonde dosis werklust schrijf dan een gemotiveerde brief aan de redactie:

Rostra Economica
Roetersstraat 11 kamer 0.05 (E3)
1018 WB Amsterdam
020 - 525 4297

Dromen en daden van het vrouwenkiesrecht

NA EEN ROERIGE PERIODE VAN VROUWENSTRIJD WERD VIJFENZEVENTIG JAAR GELEDEN HET WOORDJE MANNELIJK UIT DE KIESWET GESCHRAPT.

TOT NU TOE IS DIT GEEN GARANTIE VOOR DE REALISATIE VAN GELIJKE RECHTEN.

M. Hoek

Alhoewel geschiedenisboeken weinig of geen aandacht schenken aan het feminisme, werd het openbare leven in het begin van deze eeuw beheerst door de vrouwenstrijd. De eerste feministische golf streed voor het algemeen stemrecht. In 1915 bood Alletta Jacobs, de eerste Nederlandse academica, minister-president Cort van der Linden een petitie aan met 164.000 handtekeningen van voorstanders. Natuurlijk was er tegenstand en niet alleen van mannen. Er werd een gevecht geleverd met een idee over vrouwzijn dat leefde onder mannen en vrouwen. Want een jaar later volgde een petitie van 43.000 handtekeningen van vrouwen die van het kiesrecht verschoond wensten te blijven; aangezien dit 'in strijd was met haar Christelijke roeping' en schade zou berokkenen aan 'het gezinsleven, en mitsdien de natie'. In 1916 gingen 18.000 vrouwen getooid met kiesrechtbanieren de straat op. Dit betekende de overwinning; in 1919 werd het woordje mannelijk uit de kieswet geschrapt. Tegelijkertijd was dit het einde van de eerste feministische golf.

POLITIEKE ONMONDIGHEID

De Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen, Vrouwenarbeid en gelijk Staatsburgerschap (VVVGS) kortweg 'vrouwenbelangen' speelde een belangrijke rol in de strijd. Onder andere Anette Versluys-Poelman, Wilhelmina Drucker en Aletta Jacobs waren actief betrokken bij deze vereniging die op 5 februari 1894 is opgericht. Om de positie van vrouwen te verbeteren werden destijds drie doelen geformuleerd. Het eerste was het verwerven van kiesrecht in formele zin en actieve betrokkenheid bij het overheidsbeleid. Als tweede streefde men naar een samenleving waarin vrouwen en mannen een gelijk en gelijkwaardig aandeel hebben in betaalde

en onbetaalde arbeid. Het laatste doel was dat vrouwen en mannen als staatsburger dezelfde rechten en verantwoordelijkheden krijgen en kunnen uitoefenen. Volgens Aletta Jacobs was vrouwenkiesrecht de kern van de gehele vrouwenbeweging.

".. Want het is niet alleen een doel, namelijk de vrouw te verheffen uit haar politieke onmondigheid, maar evenzeer een middel om onrechtvaardigheden, waarvan de wetten jegens vrouwen krioelen, weg te nemen en om dergelijke onbillijkheden in de toekomstige wetgeving te voorkomen". De vereniging voerde een revolutionaire strijd. De eis van het zelfstandig burgerschap voor vrouwen ondermijnde de fundamenten van de toenmalige maatschappij. Als je een eeuw geleden als vrouw was geboren kon je alleen handelen via je meerdere: de man. Je had geen zeggenschap over eigen kinderen, eigen geld, een eigen huis, eigen lijf en leden. Vooral het huwelijk was een belangrijke schakel in de legalisering van de vrouwelijke afhankelijkheid. De eerste voorzitter van de 'vrouwenbelangen', Annette Versluys-Poelman schreef over het huwelijk: "Ofschoon het hare hoge en heilige roeping is: ofschoon ze daarvoor uitsluitend moet worden opgeleid, wordt ze er toch onmondig en totaal onbekwaam tot alles door".

GELIJKE VERTEGENWOORDIGING

Honderd jaar later zijn de drie doelen, te

gen de algemene verwachting in, nog maar gedeeltelijk gerealiseerd. Omdat de ondergeschikte positie van vrouwen wettelijk was vastgelegd verwachtte men dat alles zou veranderen als 'eenmaal het parlement niet langer zou zijn samengesteld uit louter die ene sekse die daar ten eigen gerieve wetten ontwierp.' In 1994, na vijfenzeventig jaar vrouwenkiesrecht, is nog steeds een bewindspersoon belast met emancipatiezaken. Het huidige emancipatiebeleid richt zich op het geringe aandeel van vrouwen in de politieke en maatschappelijke besluitvorming, het lage aandeel van mannen in huishoudelijke en verzorgende taken en de stereotype beelden en opvattingen over wat mannelijk en wat vrouwelijk zou zijn. Hieruit kun je concluderen dat

Dr. Aletta Jacobs (1854-1929)

een maatschappij niet alleen te veranderen is door middel van wetgeving. Het hebben van gelijke rechten is niet hetzelfde als de realisatie daarvan. Tussen droom en daad staan niet alleen wetten in de weg, maar ook praktische bezwaren.

De vereniging 'vrouwenbelangen' bleef de afgelopen honderd jaar actief en is dat nog steeds. In 1985 startte de 'Aktie M/V 50 / 50'. Deze actie streeft naar een gelijke vertegenwoordiging in beleidsorganen. Via fol-

ders, stickers, ansichtkaarten worden mannen en vrouwen opgeroepen om voorkeurstemmen uit te brengen op een vrouw. Het streefcijfer voor de huidige verkiezingen is 35 procent gekozen vrouwen. Dit moet oplopen tot 50 procent in het jaar 2000. Uit een onderzoek van Interview blijkt dat bij de recente gemeenteraadsverkiezingen 23 procent van de kiezers op een vrouw stemde. 29 procent van de vrouwen en 16 procent van de mannen stemde op een vrouw. 71 procent van de kiezers stemt op een man. Nagaan in hoeverre ideeën over man- en vrouwzijn daarin een doorslaggevende rol speelden, zou een interessant onderzoek zijn. Stereotype beelden kunnen nog wel eens hardnekkiger zijn dan onrechtvaardige wetten.

Margreth Hoek is vijfdejaars studente economie.

Vereniging Vrouwenbelangen is bereikbaar onder tel: 030 - 3467415

Milieuoverpeinzingen

PROFESSOR RICK VAN DER PLOEG IS TOEKOMSTIG MILIEUSPECIALIST VOOR DE PVD A IN DE TWEEDE KAMER. JE KAN JE AFVragen wat een macro-econoom te zoeken heeft op het gebied van milieubeleid. Als nieuwkomer in de Kamer heeft Van der Ploeg zo zijn eigen opvallende ideeën over het te voeren milieubeleid. In het volgende interview vertelt hij onder andere hoe de banken een rol zouden kunnen spelen in het verbeteren van het milieu.

M. Godfried

Denkt u dat milieu het grootste probleem is in Nederland en dus ook in de West Europese samenlevingen?

'Op dit moment niet. Dat is namelijk de werkgelegenheid. Maar voor de komende vijf tot tien jaar zijn milieu en vergrijzing de grootse beleidspunten.'

Volgend jaar komt u, naar alle waarschijnlijkheid, als milieuspecialist voor de PvdA in de Tweede Kamer. Op basis waarvan denkt u dat u voldoende kennis heeft, u bent immers macro-econoom?

'Nee, ik heb niet genoeg kennis, zo realistisch ben ik wel. Maar ik bereid me voor door naar veel milieuconferenties te gaan en door mezelf in te lezen. Bovendien bedien ik me van veel informatie van milieuorganisaties en van mensen hier op de faculteit. Op deze manier kom ik veel te weten over milieu-inhoudelijke kwesties. Ik denk overigens dat alle leden van de Tweede Kamer amateurs zijn die zich in principe snel moeten inwerken.'

Denkt u dat op termijn de economie moet om buigen, of misschien wel inkrimpen, om verslechtering van het milieu tegen te gaan?

'Veel mensen denken dat we de grenzen van onze groei bereikt hebben. Die zeggen: "we moeten niet verder groeien we

moeten krimpen, want materiële groei gaat alleen maar ten koste van het milieu". Zij zeggen dus dat dergelijke groei niet meer kan...'

DE VERVUILER BETAALT

Neemt u zelf ook dit standpunt in?

'Ik vind dat niet de juiste voorstelling. De vraag is niet: "Hoe is de economische groei?", maar meer "Hoe richt je de economische groei in?". Als je nu kijkt naar de samenstelling van de sectoren in Nederland, dan zie je dat bijvoorbeeld de landbouw slechts vijf procent van de werkgelegenheid vertegenwoordigt, maar een veel groter percentage van de totale vervuiling (met name wat betreft de vermessing en het broeikas effect) voor zijn rekening neemt. Terwijl een sector zoals de dienstverlening weinig vervuילend is en relatief veel werkgelegenheid verschaft.

Dus wat je moet bekijken, is niet zozeer de macro-economische groei maar meer de sectorale samenstelling van de Nederlandse economie. Dat wil niet zeggen dat de overheid moet gaan bepalen welke sector mag groeien en welke moet verdwijnen. Een dergelijke planeconomie werkt niet.

Een betere aanpak is via het prijsmechanisme. Veel activiteiten in de economie zijn vervuילend terwijl er geen prijs voor wordt berekend. Dus als iemand schone lucht vuil maakt dan mag hij dat zonder vergoeding doen. Wat ik zou willen is dat er eerlijke prijzen worden berekend. Een prijs gelijk aan de maatschappelijke kosten die je veroorzaakt; dit in overeenstemming met het principe 'de vervuiler betaalt'.

'VUILE AANDELEN'

Kunt u het idee van het invoeren van het prijsmechanisme in het milieu meer praktische inhoud geven?

'Wat je je kunt voorstellen is dat er vervuïlende stoffen zijn (bijvoorbeeld Ammoniak) waarvan slechts een bepaalde hoeveelheid mag worden uitgestoten in Nederland. Wat je dan kan doen is, mits de stof meetbaar is, voor die totale hoeveelheid aandelen uitgeven. Dat zijn dus rechten of aandelen per kilo of liter, om te mogen vervuilen. Deze aandelen zouden dan vrij verhandelbaar worden op een markt, bijvoorbeeld ondergebracht bij de ABN-AMRO of ING-bank. De overheid bepaalt de totale hoeveelheid vervuiling. Na een emissie komt er dus handel op gang met uiteindelijk een prijs. Op deze manier ontstaat, denk ik, een vrij doelmatige allocatie.

Deze aanpak zorgt voor prijzen als indicatoren van relatieve schaarste en overvloed. Zo wordt milieu een schaars goed met als gevolg dat er voorzichtiger mee wordt omgegaan. En op termijn zal er een duurzamere samenleving ontstaan waarin allocatie op een doelmatige manier gebeurt en de mogelijkheid tot vervuiling beperkt blijft tot hen die zich dat kunnen veroorloven. Terwijl in de huidige situatie iemand in Den Haag bepaalt hoeveel er vervuïld mag worden op basis van veel te weinig informatie.

In een dergelijke samenleving zullen sommige sectoren verdwijnen, andere schoner worden maar ook opbloeien. Dit laatste komt omdat het terug gesluisde geld via de aandelen kan worden gebruikt voor lastenverlaging: verlaging van de inkomstenbelasting. Alle sectoren die uiteindelijk minder dan het gemiddelde aan vervuiling

veroorzaken, zullen een enorme opleving krijgen.

Ik denk dat het tot nu toe gevoerde beleid uit Den Haag vooral marginaal beleid is geweest.

Dat komt omdat er een spanningsveld bestaat tussen milieu en werkgelegenheid. Een voorbeeld hiervan is de keuze voor de uitbreiding van Schiphol, een populaire beslissing waar het gros van de politiek achter is gaan staan (behalve GroenLinks en een deel van de PvdA). Dit zijn grote beslissingen waar zeer veel werkgelegenheid mee is gemoeid. Dus wat dat betreft worden er geen marginale beslissingen genomen. Ik heb daar enigszins problemen mee omdat je kiest voor groei en niet voor milieu. Daarom ben ik tegen een grote luchthaven voor Rotterdam alhoewel ik een kleine luchthaven, voor korte zakenvluchten, redelijk vind.'

TOMATEN VERBOUWEN

In hoeverre beïnvloeden de lage energieprijzen het milieu?

'We zitten nu al jarenlang met een lage olieprijs, en daarom ook te lage gasprijzen. Dit lijkt een structureel verschijnsel te zijn. Dat is natuurlijk gek, want het geeft absoluut geen prikkel voor mensen om er voorzichtig mee om te gaan. Je ziet dit in de toegevoegde waarde van de glastuinbouw en landbouw. Een groot gedeelte van de toegevoegde waarde is te danken aan de zwaar gesubsidieerde energie. Misschien is het beter om in Marokko of Turkije tomatente verbouwen, gewoon in de zon. In die landen hebben ze daar overigens een ander relatief voordeel, namelijk goedkope arbeid.'

De tijd is rijp om te overwegen de energieprijzen te verhogen. Dergelijke maatregelen zijn niet populair bij de politieke partijen. Want iedereen bepleit dat milieu belangrijk is, maar zodra je een gulden op een liter benzine gooit, pleeg je natuurlijk politieke zelfmoord.'

Maar dit moet dan wel mondiaal gebeuren.

'Ja, idealiter gebeurt het inderdaad, wereldwijd maar in Europees verband kan het ook al. Je kan ook energieverbruik door kleinverbruikers, de zogenaamde 'nontradeable' sector, belasten. Dergelijke sectoren, zoals de 'dienstensector', concurreren minder met het buitenland en vluchten niet snel naar het buitenland. Zij verbruiken een aanzienlijk deel van de totale energie. (Volgens de schattingen van de milieubewegingen 90 procent).'

Veel economen zijn van mening dat economie

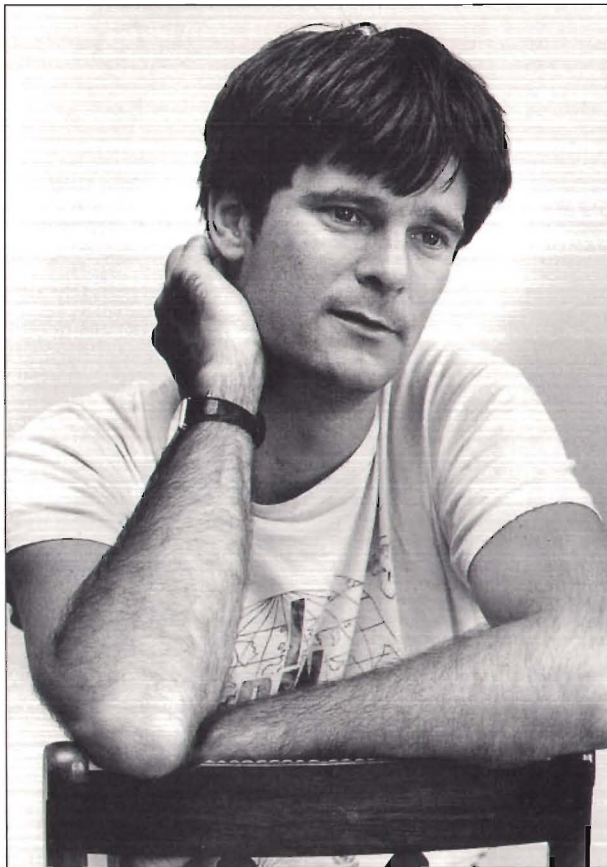

Foto: Marian Veeftaag

De 'John Cleese van de FEE' overdenkt het milieubeleid

sche groei juist nodig is om milieubeleid te kunnen voeren. Bent u het daarmee eens?

'Als er geen inkomsten zijn dan zal er ook geen geld zijn voor onderzoek naar schone technologie. Het is inderdaad waar, zo zeggen de minder optimistisch gestemden, dat groei nodig is voor milieubeleid. Toch is dit argument niet helemaal juist. Als we groeien zoals in het verleden dan is het een onzinnig argument. In het verleden is groei altijd op de verkeerde sectoren gericht geweest. Als we prijzen in de juiste verhouding krijgen dan kunnen we hard groeien, maar wel in de schone sectoren. Daarbij houd ik de mogelijkheid open dat de glas- en tuinbouw zich aan kan passen en dat ze op milieuvriendelijke wijze kan gaan verbouwen: bintjes desnoods...'

HERVERDELING À LA ROBIN HOOD

Getuigt dit niet van 'wish-full-thinking'?

'Je hebt daarin twee keiharde visies. De eerste is de optimistische. Die zegt: "breng de prijzen maar in rekening omdat dan het gedrag van mensen wel verandert". Zij denken dat de substitutie-elasticiteiten erg groot zijn. Als dat werkelijk het geval is dan is een ver-ecologisering van het belastingstelsel zeer goed voor het milieu. Laten we deze visie *groen* noemen. Je loopt het risico dat door een succesvolle ver-ecologisering de belastingopbrengsten zullen te-

ruglopen. Dit laatste komt omdat het zo goed werkt waardoor iedereen schoon gaat produceren en vanuit de auto op de fiets springt. Door de teruglopende belastinginkomsten houd je minder over voor herverdeling en scholing. Dit betekent dat je nog meer moet bezuinigen om de belasting op arbeid te verlagen. De groene visie wringt met de collectieve sector.

Dan heb je nog een visie: de pessimistische. In deze visie stel je eigenlijk dat we leven in een land vol verslaafde mensen. Iedereen is verslaafd aan vervuiling want iedereen blijft in zijn auto zitten, hoe duur je autorijden ook maakt. In dat geval leg je heffingen op autogebruik en wordt het een goede bron voor overheidsinkomsten. In dat geval heb je een rode visie: je hebt heel veel inkomsten voor herverdeling à la Robin Hood en scholing. Het milieu is er echter niet bij gebaat.

Mijn stelling is dat die ver-ecologisering goed is. Want baat het niet, dan schaadt het niet. Of het

is een hele goeie bron van overheidsinkomsten, die je weer terug kan sluisen wat goed is voor de werkgelegenheid. Of het is een verdomd goed middel om de kwaliteit van het milieu te verbeteren.'

Denk u dat het echt zoden aan de dijk zet voor de werkgelegenheid?

'Ik heb nu een robuust beleid geschetst; een mes dat aan twee kanten snijdt. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat werkgelegenheid alleen kan stijgen indien het mogelijk is om de kosten van belastinghervorming af te wentelen op andere productiefactoren. Maar dat kan alleen op korte termijn mits die productiefactoren niet internationaal mobiel zijn. Op langere termijn, wanneer alle productiefactoren mobiel zijn geworden, dan is een belasting op vervuiling ook een belasting op arbeid. Dus in een open economie als Nederland is elke 'vuil-tax' uiteindelijk ook een 'arbeid-tax'. Op langere termijn geldt dus dat een belasting op vervuilende activiteiten ook een belasting op arbeid is en dus altijd ten koste gaat van de werkgelegenheid.'

Martin Godfried is tweedeaars economiestudent aan de FEE.

ECONOMIE

economer
econoomster
economaden
economy
economietje
economierennest
economig
economieimonoce
ec-hoorn
econogaam
art eco
economisme
Monaconomie
Groot-Economië
economy speciaal met
saté
Rostra Economica
Niets dan de waarheid

Pieter den Haen

Hoera, er zijn weer verkiezingen. Naast Deelraden, Gemeenteraden, Europese en landelijke parlementen, kun je binnenkort ook weer stemmen op studentenvertegenwoordigers voor de Faculteitsraad en de Universiteitsraad. Op onze faculteit doen de Age en de NOBAS mee met de verkiezingen en ongetwijfeld heb je ze al zien staan met hun foldertjes, posters en vage beloftes.

Waarom zou je gaan stemmen? Als je stemt is dat dé manier om invloed uit te oefenen op allerlei zaken die ook jou als student aangaan. Om een paar dingen te noemen: De faculteitsraad stelt het onderwijsprogramma vast. Ze bepaalt dus welke vakken er gegeven gaan worden en welke niet. Daarnaast stelt de faculteitsraad het bestedingsplan vast. Als je dus meer geld wilt voor studiebegeleiding moet je bij studenten zijn die in de faculteitsraad zitten. Bovendien kost stemmen je niets; je stembiljet krijg je thuisgestuurd en het enige dat je hoeft te doen is invullen en terugsturen; een postzegel is niet nodig.

Heeft het zin om te gaan stemmen? Natuurlijk! In de faculteitsraad zitten 14 personen waarvan 6 studenten. De faculteit gaat een moeilijke tijd tegemoet, er moet namelijk bezuinigd worden. Omdat er dit jaar ook verkiezingen zijn voor de docentleden van de raad, en deze herkozen willen worden, zullen ze moeilijke keuzes uit de weg gaan, om het zittende personeel (hun achterban) zoveel mogelijk te ontzien. Dat is niet goed. Ik denk dat het juist in een tijd dat de financiële middelen teruglopen het erg belangrijk is dat er voldoende geld in het onderwijs gestopt wordt. De Age en NOBAS vinden dat ook. Als er niet genoeg mensen gaan stemmen, dan kost dat de studenten in de raad zetels, en dus invloed. Ga daarom stemmen.

Als je wilt weten op wie je moet stemmen, ga dan eens praten met iemand van de Age of de NOBAS. Hij of zij zal je ongetwijfeld overtuigen dat je op hem of haar moet stemmen. Als je de verkiezingsprogramma's vergelijkt zul je zien dat de inhoudelijke verschillen niet zo groot zijn. Stem dus maar op iemand die je kent, of op een partij die je vertrouwen heeft. En als je het echt niet meer weet, dan stem je maar op mij, maar stem in ieder geval!

Redactie

Pieter van der Does
Willem Leenen
dr. J.K. Martijn
Merijn Rengers
Esther van Rijswijk
drs. P.R.J. Roet
Zeger Stinis

Fotografie

Hans Lingeman
Robert Scheerder

Opmaak

Hidde van Melle
Robbertjan Roet

Deadline

Aanleveren artikelen meinummer vóór 25
april en mededelingen voor agenda: 2 mei.

Adreswijzigingen

Studentenadministratie,
Nieuwe Doelenstraat 15
1012 CP Amsterdam

Voor reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie bereikbaar op:

Roetersstraat 11 kamer 0.05 (E3)
1018 WB Amsterdam
Tel. 020 - 525 4297

Ingezonden brieven, artikelen en studie-
rapportages kunnen worden ingekort.

Voorpagina

Stempotlood
(door Robert Kok)

Verschijning

Acht maal per jaar in een oplage van 4500
exemplaren.

Advertenties

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.av. de
penningmeester.

Advertenties in dit nummer van:

Deloitte & Touche
Scheltema Holkema Vermeulen
VB Groep

Zet - en drukwerk

De Bussy Ellerman Harms BV
ISSN 0166 - 1485

Roetersstraat 11

Een grote kast met een diversiteit aan artikelen, de muren hangen vol met affiches, posters T-shirts, truien en andere attributen. Eén ding hebben ze gemeen: allen zijn ze gedecoreerd met drie kruisjes die door een grote U lopen, het UvA-logo.

In een mooi grachtenpand huist het kantoor van de BV *Mercator Sapiens*, onderdeel van de *UvA-holding*. Hugo Wentzel (23), vijfdejaars student bedrijfseconomie aan de FEE, toont een map met dertig uitgewerkte ontwerpen variërend van kalender en rugzak tot zonnebril en condoomverpakking (Fundome). Slechts enkele van deze reeks produktschetsen waarop het UvA-logo prijkt zijn uiteindelijk uitverkoren om uitgebracht te worden als UvA-hebbedingetje. 'Wij zijn een commercieel bedrijf maar het is niet onze bedoeling de markt te overspoelen met zo veel mogelijk UvA-artikelen. Omdat we een naam hoog te houden hebben denken we goed na over de te lanceren producten.'

Oorspronkelijk werden UvA-T-shirts, truien en stropdassen voor voorlichtingsactiviteiten (op initiatief van 'PR-lady F.E.E.' Tanja Lemmens) e.d. gebruikt. De economische faculteit pionierde met de nieuwe huisstijl op deze nieuwe UvA-uniformen en tooide al haar briefpapier en enveloppen met het vernieuwde UvA-logo (zie linksonder).

Het beviel kennelijk goed want kort daarna ging UvA-econoom Marcel Hoogwout, adviesmedewerker van het UvA-Transferpunt, die het bedrijfsplan van *Mercator Sapiens* schreef, de boer op met de eerste produkten. Hij polste studieverenigingen naar de bereidheid de aan zijn fantasie ontsproten UvA-produktjes te verkopen. Hugo, die toen voorzitter van de Studievereniging Economische Faculteit (SEF) was, had daar wel oren naar. De SEF maakte het economische in haar naam waar en verkocht als eerste de grijze en zwarte T-shirts en truien met het UvA-logo. Toen Hoogwout de zaak goed op de rails had gezet benaderde hij Hugo om zijn studie bedrijfseconomie aan te vullen en *Mercator Sapiens*, onder het toezicht van UvA-holding directeur J. Heemskerk het bedrijfsplan ten uitvoer te brengen. Sindsdien onderhoudt Hugo contacten met leveranciers en PR-functionarissen en andere belanghebbenden op de Universiteit. Ook brainstormt hij enthousiast over *UvA-niches* en richt hij de voorlichtingswinkel op het Spui in. Eerst hield hij zich ook bezig met de buitenmarkt, maar door in zaken te gaan met een souvenirgigant heeft-ie daar geen omkijken meer naar. 'De zoon van deze souvenir-distributeur zag onze T-shirts in een winkel liggen en werd nieuwsgierig. Van het een kwam het ander en we sloten een gedegen licentiecontract. Sindsdien importeert, bedrukt, en distribueert deze firma het textiel met het driekleurige UvA-logo *Athenaeum Illustré 1632*. En *Mercator Sapiens* ontvangt de royalties. Ideaal toch?'

De boekhouding doet hij ook niet meer, daarvoor wordt sinds kort een rechtenstudent ingehuurd. In het begin kwam zijn studie op een heel laag pitje te staan, hij maakte soms werkweken van 40 tot 50 uur. Nu het allemaal een beetje loopt komt hij dichterbij het oorspronkelijke idee van 20 uur in de week. Hugo weet nog niet hoe lang hij blijft bij 'de handelende mens'. Hij werkt er met veel plezier en doet er nuttig ervaring op.

Over een jaar hoopt hij af te studeren, maar voorlopig wacht hij met spanning op het komende zomerseizoen: 'Ik ben razend benieuwd hoe de T-shirts zullen verkopen.'

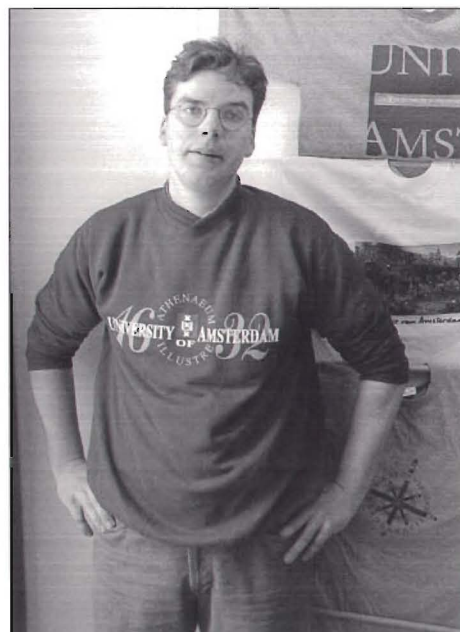
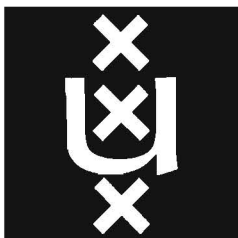

Foto: Hans Lingeman

Hugo Wentzel: 'Razend benieuwd hoe de T-shirts zullen verkopen'

Robbertjan Roet

VOOR HET GEVAL JE ELDERS SOLLICITEERT

BEDRIJFSECONOMEN

Bij VB zien we je graag een goede start maken. Daar hebben we een geheel eigen kijk op. Jouw ambitie en inzet vormen daarbij de basis.

Vanuit één van onze 30 strategisch gespreide vestigingen krijg je al gauw direct contact met de klanten. Zo heb je snel zicht op de wereld achter de cijfers.

De zakelijke start moet echter parallel lopen aan je persoonlijke ontwikkeling. Dat zien wij als een gedeelde verantwoordelijkheid. Je krijgt dan ook voldoende ruimte om je verdere studie op de rit te houden. Bij je werk en studie kun je terugvallen op de steun van een ervaren collega.

VB is, met bijna 1.500 medewerkers, één van de 'grote vijf' accountantskantoren. Met klanten als gemeentes, ministeries, nutsbedrijven, ziekenhuizen, theaters en een groeiend aantal particuliere ondernemingen. In deze wereld achter de cijfers spelen niet alleen economische, maar ook maatschappelijke en politieke aspecten een rol.

Dat verklaart mede onze visie op de combinatie van leven, werk en studie. Schrijf aan Hayke Bakker, Coördinator Werving, Postbus 649, 2270 AP Voorburg. Dan weet je snel meer over de gevolgen die een start bij VB voor jou kan hebben.

 VB Groep

DE STARTERS VAN VB: SNEL THUIS IN DE WERELD ACHTER DE CIJFERS